

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Diplomová práce

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární pedagogiky

Diplomová práce

Lenka Tomášková

Málotřídní škola jako kulturní a společenský fenomén v obci

OLOMOUC 2013

Vedoucí práce: Mgr. Vavrdová Alena, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Tovéři dne 17. 3. 2013

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé diplomové práce paní Mgr. Aleně Vavrdové, Ph.D., za odborné vedení, poskytnutí cenných rad i připomínek při psaní diplomové práce. Dále děkuji pedagogickému sboru základní školy Jívová za vstřícný přístup při sběru dat k empirické části a za zapůjčení materiálů k teoretické části diplomové práce.

Obsah

Úvod

I Teoretická část

1 Školský systém v ČR	8
1.1 Stručné dějiny povinné školní docházky	8
1.1.1 Povinná školní docházka v Českých zemích	8
1.1.2 Povinná školní docházka od roku 1918 po rok 2004	9
1.2 Školský systém v ČR od roku 2004 po současnost	10
2 Legislativní ukotvení základního vzdělávání v ČR	12
2.1 Nový školský zákon	12
2.2 Vyhláška č. 73/2005 Sb.	12
2.3 Bílá kniha	13
2.4 Vyhláška č. 48/2005 Sb.	13
3 MŠ, ZŠ, málotřídní základní školy – jejich charakteristika (organizace), specifika, rozdíly	15
3.1 Druhy škol v České republice	15
3.1.1 Předškolní vzdělávání – mateřské školy	15
3.1.2 Základní vzdělávání – základní školy	15
3.1.2.1 Málotřídní základní školy	16
4 Málotřídní základní škola	17
4.1 Historie málotřídních škol	17
4.1.1 Málotřídní školy od konce 18. století do poloviny 20. století	17
4.1.2 Málotřídní školy po roce 1948 do roku 1989	18
4.1.3 Málotřídní školy po roce 1989 a otázka jejich další existence	19
4.2 Charakteristika málotřídních škol	20
4.3 Specifika výchovně vzdělávací práce v málotřídní škole	21
5 Výběr konkrétní málotřídní ZŠ - Základní škola Jívová.....	23
5.1 Charakteristika školy	23
5.2 Historie Základní školy Jívová	24
5.2.1 Stručná historie obce Jívová	24
5.2.2 Vývoj jívovské školy od jejího založení po rok 1945	25
5.2.3 Vývoj jívovské školy od roku 1945 po rok 1989	26
5.2.4 Základní škola Jívová od roku 1989 po současnost	27
5.2.4.1 Vybrané názory rodičů na školu ZŠ Jívová	28
5.3 Sledování organizovaných aktivit	30
5.3.1. Zájmové kroužky	30
5.3.1.1 Zájmové kroužky pořádané základní školou Jívová	30
5.3.1.2 Zájmové kroužky pořádané základní uměleckou školou	34
5.3.2 Organizované aktivity v rámci vyučování	34
5.3.2.1 Škola v přírodě	34
5.3.2.2 Výlety a exkurze	35
5.3.2.3 Účast v soutěžích, projektech a sbírkách	36
5.3.2.4 Tématické dny	43
5.3.3 Akce školní družiny	43
5.4 Dokumentace aktivit (mimo vyučování) ZŠ Jívová v průběhu školního roku 2011 – 2012	45
5.4.1 Popis jednotlivých aktivit školy	45
6 Charakteristika výzkumného problému	52
6.1 Vymezení problému	52

6.2 Cíl výzkumného šetření a stanovení předpokladů.....	52
7 Metody výzkumného šetření.....	54
7.1 Dotazník	54
7.2 Popis a použití dotazníku.....	54
7.3 Popis průběhu výzkumného šetření (metodika)	54
8 Analýza a vyhodnocení dotazníkového šetření	56
8.1 Vyhodnocení výzkumu.....	56
8.2 Analýza dat.....	56
9 Ověření a platnost předpokladů a shrnutí výsledků	70
9.1 Ověření platnosti stanovených hypotéz:.....	70
9.2 Shrnutí výsledků.....	71
Závěr	72
Seznam použité literatury a pramenů	74
Elektronické zdroje	75
Seznam příloh	78
Anotace	

Úvod

Existence málotřídních základních škol se v posledních letech stává stále častějším diskusním tématem v odborné i laické veřejnosti. Mnohdy je ohrožuje klesající počet dětí a s tím související finanční a existenční potíže. Rodiče potom často nepovažují za rozumné dát dítě do školy, která může být v blízké době zrušena, a tím se problémy školy dále násobí.

V této práci se věnujeme otázce zachování a podpory málotřídních škol v nynějším školském systému jako kulturního a společenského fenoménu obce. Vycházíme z toho, že málotřídní školy mají v naší zemi svou historii, zastávají důležitý význam v současné době a zaslouží si podporu i v době budoucí.

Diplomová práce se skládá ze dvou hlavních částí – teoretické a empirické.

Cílem teoretické části je charakterizovat a popsat vývoj a specifika málotřídních škol v současnosti i v době minulé. Ke správnému pochopení postavení a významu malotřídních škol je také potřeba vymezit jejich zařazení v celkovém školském systému a nastínit historii povinné školní docházky. Jedna kapitola se zabývá také legislativními záležitostmi.

Velká část práce je věnována konkrétní vybrané málotřídní škole – ZŠ Jívové. Jsou zde nejdříve popsány dějiny obce a z nich vyplývající historie školy. Z různých pramenů je vytvořen přehled a popis mnohých aktivit pořádaných školou pro její žáky i pro veřejnost. Jako zajímavost jsou uvedeny názory rodičů dětí na zmiňovanou školu.

V empirické části práce jsme se snažili zjistit postoje rodičů a rodinných příslušníků k málotřídní škole. V mnoha výzkumech se autoři zabývají názorem dětí nebo učitelů, postoj rodičů však bývá často opomíjen. Z toho důvodu jsme jako respondenty dotazníkového šetření zvolili rodiče a rodinné příslušníky. Před zahájením šetření byly zvoleny cíle a hypotézy. Výsledky dotazníkového průzkumu jsou pro přehlednost zpracovány v tabulkách a grafech.

Část práce, která se týká základní školy Jívová je zdokumentována fotografiemi.

I Teoretická část

1 Školský systém v ČR

1.1 Stručné dějiny povinné školní docházky

1.1.1 Povinná školní docházka v Českých zemích

Historie povinné školní docházky se datuje od roku 1774, kdy významná panovnice habsburské monarchie Marie Terezie položila školskými reformami základy novodobé školské soustavy. (RAŠKOVÁ, 2006) V témž roce byl vydán i Felbigerův Všeobecný školní řád, který zaváděl nový způsob výuky.

Na našem území byla stanovena šestiletá povinná školní docházka. Za účelem jejího plnění byly zřízeny tři typy škol (triviální, hlavní a normální). Žádná z těchto škol neměla tolik tříd, kolik měla ročníků. To znamená, že celé elementární školství bylo už do svých počátků organizováno jako málotřídní. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Školství bylo od roku 1774 až přibližně do roku 1870 z velké části podřízeno katolické církvi. V roce 1805 byl „opravnou studijní komisí“ vydán tzv. Schulkodex, jímž se obecné školství řídilo víc než půl století.

V první polovině 19. století se řada pedagogických i politických osobností (Jan Jakub Ryba, Jan Nepomuk Filčík, Josef Jungman, František Palacký a další) snažila uplatňovat ve školství v Českých zemích osvícenskou ideji. Cílem bylo též prosadit zrovnoprávnění českého a německého vyučovacího jazyka na školách. Myšlenka povinné osmileté školní docházky se poprvé objevila v návrhu na reformu škol od Slavoje Amerlinga. Řešila se i otázka kvalitnějšího vzdělávání učitelů elementárních škol.

V roce 1867 došlo k rozdělení Rakouska-Uherska na dvě části, které měly společného panovníka a některá ministerstva. O dva roky později byl vydán panovníkem zákon upravující pravidla vyučování v obecných školách. Dříve vyučované trivium (počty, čtení psaní a náboženství) na obecných školách bylo rozšířeno o další předměty (výuka jazyků, přírodověda, zeměpis, dějepis, geometrie, zpěv, tělocvik). Povinná školní docházka byla stanovena na 8 let. Vzdělání učitelů bylo prodlouženo ze dvou let na čtyři roky.

Novela Školského zákona z roku 1869 byla schválena roku 1883. Byly povoleny úlevy ve školní docházce jejím zkrácením na šest let a snížen byl i rozsah a obsah

výuky na učitelských ústavech. Tento stav školství přetrval až do roku 1918. (VAŠÍČEK, 2012)

1.1.2 Povinná školní docházka od roku 1918 po rok 2004

Rok 1918 byl rokem vzniku Československé republiky a obnovení České státnosti. Byla připravována reforma školství. Roku 1922 byl přijat zákon č. 226/1922 Sb., známý jako Malý školský zákon. Tento zákon ve svých ustanoveních obsahoval povinné učební předměty, řešil počty tříd a žáků na školách obecných. Počty žáků ve třídách měly být snižovány ze stávajících 80 na 70 až 50. Povinná školní docházka byla znovu stanovena na 8 let. V Brně a Praze vznikly dvouleté školy vysokých pedagogických studií.

V období protektorátu (1939 -1945) bylo přikročeno k reorganizaci českého školství v duchu nacistické pedagogiky. Došlo k omezení výuky českého jazyka, dějepisu a zeměpisu. Naopak bylo do všech tříd zaváděno vyučování německého jazyka. Byly zrušeny vysoké školy pro učitele a budoucí učitelé byli vzděláváni jen v učitelských ústavech.

Po osvobození Československa roku 1945 bylo nařízeno okamžité zastavení výuky německého jazyka na obecných a měšťanských školách. Dále bylo obnoveno vysokoškolské vzdělání učitelů. Dochází k budování koncepce školství v duchu jednotné státní školy. Je schválen zákon č. 95/1948 Sb. o základní úpravě jednotného školství (Školský zákon). Přijetím tohoto zákona dochází k zásadním změnám. Všechny školy musely být povinně státní, byla poprvé zavedena povinná devítiletá školní docházka od 6 do 15 let. První stupeň (Národní škola) školy měl mít 5 a druhý stupeň (Střední škola) 4 postupné ročníky, na nichž měli žáci získat základní vzdělání. Poté následovaly školy třetího stupně (základní odborné školy, odborné a vyšší školy).

Po roce 1951 jsou vydávané učebnice, jejichž obsah byl poplatný nové politické linii se snahou vychovat nového „socialistického člověka“. Přijetím zákona č. 31/1953 Sb., se zkrátila povinná školní docházka z 9 na 8 let. Vysokoškolské vzdělání již nebylo po učitelích v základní škole vyžadováno.

Zákon č. 186/1960 Sb. o soustavě výchovy a vzdělávání prodloužil povinnou školní docházku znovu na 9 let. Základní vzdělání bylo poskytováno žákům na základních devítiletých školách. V roce 1964 byly při všech českých univerzitách zřízeny pedagogické fakulty s délkou studia 4 – 5 let.

V druhé polovině 60. let došlo k uvolňování politické situace a k pokusům o demokratizaci školství. Po roce 1968 však nastalo období normalizace. Byl posílen komunistický režim a školství se vrátilo k orientaci na sovětský model, který měl za úkol vzdělávat především dělnickou mládež.

Až do roku 2004 platil několikrát novelizovaný zákon č. 29/1984 o soustavě základních a středních škol z roku 1984.

Po roce 1989 došlo ke společensko-politickým změnám a bylo potřeba přikročit k systémovým změnám. Potřebné změny byly provedeny formou novelizace stávajících právních předpisů. Začaly vznikat dokumenty a projekty transformace českého školství. Došlo ke změnám osnov, úpravám učiva a učebnic.

V rozmezí let 1995-1997 vznikl tzv. Standart základního vzdělávání. Udával sjednocující rámec vzdělávání na celostátní úrovni a stanovoval obsah vzdělávání (kmenové učivo). Na standart základního vzdělávání navázaly programy Základní škola, Obecná škola a Národní škola.

K vydání dokumentu určujícího ucelenější vzdělávací strategie došlo v roce 2001. Byl jím Národní program rozvoje vzdělávání v České republice – Bílá kniha.

Na základě zákona o státní správě a samosprávě ve školství z roku 1990 byly zřízeny školské úřady. Ty byly zrušeny v roce 2000 reformou veřejné správy. Školy, předškolní a školní zařízení přešly do působnosti krajů. (VAŠÍČEK, 2012)

1.2 Školský systém v ČR od roku 2004 po současnost

Platností Nového školského zákona č. 561/2004 Sb. je zahájen proces nazývaný kurikulární (školská) reforma. „*Jejím hlavním cílem se stává rozvoj tzv. klíčových a odborných kompetencí, čili dovedností, které jsou nezbytné k uplatnění člověka v dnešní společnosti. Reforma si též klade za cíl zpřístupnění vzdělávání žákům s různými zdravotními sociálními podmínkami a uplatňování postupů, jak žáky přimět k aktivní účasti na vzdělávání. Přenesením významných pravomocí přímo na školy a školská zařízení posiluje demokratizaci a decentralizaci ve školství.*“ (VAŠÍČEK, 2012, s. 28)

Vzdělávací soustavu tvoří:

- mateřská škola
- základní škola
- střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště)

- konzervatoř
- vyšší odborná škola
- základní umělecká škola
- jazyková škola s právem státní jazykové zkoušky. (zákon č. 561/2004 Sb., § 7)

Přechod od osnov k novému pojetí výuky spočívá ve vytvoření kurikulárních dokumentů na státní (rámcový vzdělávací program - RVP) a školní (školní vzdělávací program) úrovni. RVP plní především funkci normativní (určuje závazný rámec rozhodování škol při vytváření ŠVP), stimulační (podpora a provádění žádoucích změn) a vzdělávací (je zdrojem poznatků o záměrech a idejích v oblasti školního vzdělávání).

Tyto dokumenty nestanovují přesně vymezené cíle ani přesný obsah vzdělávání. To je zcela ponecháno na realizátorech ŠVP každé školy. Jednotlivé ŠVP se proto od sebe mohou různě odlišovat. (VAŠÍČEK, 2012)

2 Legislativní ukotvení základního vzdělávání v ČR

Vzdělávací systém není a ani nikdy nebyl statický. V průběhu času v něm dochází k rozličným změnám, které jsou následně legislativně ukotveny.

Pro současný školský systém je klíčovým dokumentem nový školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání). Vliv na školský systém mají i některé jiné dokumenty a vyhlášky (vyhláška č. 73/2005 Sb., Bílá kniha, vyhláška č. 73/2005 Sb., vyhláška č. 48/2005 Sb. a další).

2.1 Nový školský zákon

Plné znění názvu zákona: Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)

Charakteristikou zákona č. 561/2004 jsme se podrobně zabývali v kapitole 1.2, proto zde nebudeme tento zákon znovu popisovat.

2.2 Vyhláška č. 73/2005 Sb.

Plné znění názvu vyhlášky: vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných

Vyhláška je rozdělena na čtyři části. V úvodu druhé a třetí části je vymezeno, kdo je považován za žáka se speciálními vzdělávacími potřebami a kdo za žáka mimořádně nadaného.

První část vyhlášky stanovuje vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných, které se uskutečňuje pomocí podpůrných opatření, jako jsou speciální metody, postupy formy, prostředky, kompenzační, rehabilitační a učební pomůcky a další.

V druhé části vyhláška určuje zásady, cíle a formy speciálního vzdělávání, údaje týkající se individuálního vzdělávacího plánu, asistenta pedagoga. Vyhláška definuje organizaci speciálního vzdělávání; počty žáků ve třídě, oddělení nebo studijní skupině; péči o bezpečnost a zdraví žáků; zařazování žáků se zdravotním postižením do speciálního vzdělávání.

Třetí část vyhlášky se týká žáků mimořádně nadaných. Je v ní vytyčen individuální vzdělávací plán a podmínky pro přeřazení žáka do vyššího ročníku.

V poslední části vyhlášky jsou vypsána společná závěrečná ustanovení a nabytí platnosti vyhlášky. (vyhláška č. 73/2005 Sb.)

2.3 Bílá kniha

Plné znění názvu dokumentu: Bílá kniha - Národní program rozvoje vzdělávání v České republice.

„Klíčovým strategickým dokumentem pro střednědobý a dlouhodobý horizont rozvoje českého školství se stal Národní program rozvoje vzdělávání (Bílá kniha), schválený vládou České republiky v roce 2001.“ (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010, s. 38)

„Bílá kniha je pojata jako „systémový projekt formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu“. Tento dokument vychází z analýz a hodnocení českého školství v posledních pěti letech, dále pak z veřejné diskuze vyhlášené MŠMT nazvané „Výzva pro deset milionů“. Ve svém závěru stanovuje šest hlavních strategických linií vzdělávací politiky v České republice. Jsou to:

- 1. Realizace celoživotního učení pro všechny*
- 2. Přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti*
- 3. Monitorování a hodnocení kvality a efektivity vzdělávání*
- 4. Podpora vnitřní proměny a otevřenosti vzdělávacích institucí*
- 5. Proměna role a profesní perspektivy pedagogických a akademických pracovníků*
- 6. Přejít od centralizovaného řízení k odpovědnému spolurozhodování*

Cíle stanovené v Bílé knize, jsou postupně realizovány prostřednictvím tzv. dlouhodobých záměrů vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy a to jak na republikové tak i na krajské úrovni.“ (VAŠÍČEK, 2012, s. 26)

2.4 Vyhláška č. 48/2005 Sb.

Plné znění názvu vyhlášky: vyhláška č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky

Vyhláška je prováděcím předpisem určující počty žáků ve školách a třídách. Týká se i málotřídních základních škol. V § 4 vymezuje pro jednotřídní školy nejméně 10 žáků a pro školy dvojtřídní nejméně 14 žáků v průměru na jednu třídu, pro školy trojtřídní nejméně 14 žáků v průměru na jednu třídu. Výše organizované první stupně ZŠ mají mít nejméně 15 žáků v průměru na třídu. (vyhláška č. 48/2005 Sb., § 4)

3 MŠ, ZŠ, málotřídní základní školy – jejich charakteristika (organizace), specifika, rozdíly

3.1 Druhy škol v České republice

Nový školský zákon č. 561/2004 Sb. určuje typy škol v České republice v následujícím výčtu: mateřská škola, základní škola, střední škola (gymnázium, střední odborná škola a střední odborné učiliště), konzervatoř, vyšší odborná škola, základní umělecká škola a jazyková škola s právem státní závěrečné zkoušky. (zákon 561/2004 Sb., § 7)

V této práci se ale budeme podrobněji zabývat pouze mateřskou školou, základní školou a málotřídní základní školou, která je organizačním typem základní školy. Mateřské školy zmiňujeme proto, že nezdíka velmi úzce spolupracují se základní a s málotřídní základní školou.

3.1.1 Předškolní vzdělávání – mateřské školy

Mateřské školy jsou organizačně členěny na třídy. Děti navštěvují mateřskou školu zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Mateřské školy navazují na výchovu, kterou by děti měly získat již v rodině. Jejich cílem je vytváření optimálních podmínek pro zdravý tělesný, psychický a sociální vývoj dítěte předškolního věku. Dále se mateřské školy snaží utvářet ideální podmínky pro individuální rozvoj osobnosti dítěte. Důraz je kladen na oblast mravní a estetickou, rozvoj pohybových schopností a schopnosti učení. Úkolem mateřské školy je připravit děti na úspěšný vstup do základní školy.

3.1.2 Základní vzdělávání – základní školy

Základní vzdělávání je jediná etapa vzdělávání, které se povinně účastní každé dítě v České republice. Primárně se uskutečňuje na devítiletých základních školách, které jsou organizačně členěny na třídy. Žáci získají základní vzdělání absolvováním školního vzdělávacího programu vytvořeného dle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

3.1.2.1 Málotřídní základní školy

Málotřídní základní školy jsou součástí sítě základních škol v České republice. Srovnání hlavních charakteristik a cílů málotřídních a plně organizovaných základních škol poskytuje tabulka č. 1.

	plně organizované ZŠ	málotřídní ZŠ
organizační členění	školy úplné - mají pro každý ročník otevřenou třídu	školy neúplné - nemusí mít otevřeny všechny ročníky anebo mají méně tříd než ročníků
počet ročníků	9 (1. stupeň 5 ročníků, 2. stupeň 4 ročníky)	5 a méně (1. stupeň 5 a méně ročníků)
věk žáků	zpravidla od 6 do 15 let	zpravidla od 6 do 11 let (málotřídní ZŠ mohou být organizované pouze jako 1. stupeň ZŠ)
cíle vzdělávání	<ul style="list-style-type: none">- osvojení potřebných strategií učení a na jejich základě být motivován k celoživotnímu vzdělávání- naučit se tvořivě myslet a řešit problémy- účinně komunikovat a spolupracovat- chránit své fyzické i duševní zdraví, vytvořené hodnoty a životní prostředí- být ohleduplný a tolerantní k jiným lidem, k odlišným kulturním a duchovním hodnotám- poznávat své schopnosti a reálné možnosti a uplatňovat je spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při rozhodování o své další životní dráze a profesním uplatnění (zákon 561/2004 sb., s. 10 277)	

Tabulka č. 1 – Srovnání základních charakteristik a cílů plně organizované a málotřídní základní školy

Zdroj: (Vlastní)

4 Málotřídní základní škola

Málotřídní školy si zaslouží zvláštní pozornost nejen pro obtížné podmínky výchovné a vzdělávací práce, ale i proto, že jsou nejpočetnějším školským typem na vesnici a také tvoří významný podíl ze všech základních škol v České republice. Přestože zauímají důležité místo v síti základních škol, jsou považovány za pozůstatek ze starších časů a často jsou neprávem opomíjeny a kritizovány.

4.1 Historie málotřídních škol

4.1.1 Málotřídní školy od konce 18. století do poloviny 20. století

Historie vesnických škol se datuje od konce 18. století a souvisí se zavedením povinné školní docházky roku 1774. Nejširší masy lidí dříve vyrůstaly v nevědomosti. Znalost čtení a psaní se začala pozvolna cenit s příchodem protestantismu, který nahradil latinu němčinou v bohoslužbách. V obcích, které byly sídlem farností, začaly vznikat školy v 16. a 17. století, v malých obcích na konci 18. století. Vesnické školy se rychle rozšiřovaly, až koncem 19. století byly téměř v každé vesnici. (VLASÁK, 2008 [online])

V 19. století a v první polovině 20. století se vytvářela síť elementárních škol. Malotřídky vznikaly proto, že v zemi byla síť škol nepostačující, poměrně řídká a byl nedostatek učitelů. Třídy těchto malotřídek byly velmi početné a stávalo se, že na škole fungovala pouze jedna nebo dvě třídy. Tuto dobu nazývá TRNKOVÁ, KNOTOVÁ a CHALOUPKOVÁ (2010, s. 15) jako „historicky starší podobu málotřídek“.

Po vzniku Československa do fungování malotřídek významněji zasáhl až tzv. *Malý školský zákon* z roku 1922. Nově vymezil počet žáků ve třídách obecných škol. Postupně udával snižování počtu žáků z 80 na třídu v roce 1922 až do roku 1933, kdy bylo 60 žáků na jednu třídu v obecných školách a 50 žáků v jednotřídkách. K pomalému snižování počtu žáků ve třídách škol bylo přistoupeno zejména z ekonomických důvodů, neboť poválečné hospodářství nebylo schopno tak rychle zajistit potřebné hmotné a personální vybavení elementární školské sítě. Základní školství zůstávalo z asi 80 % organizováno jako málotřídní. Pro málotřídky byly vydávány zvláštní učební osnovy se zkráceným vyučovacím obsahem. Učivo bylo zúženo ze dvou až tří postupných ročníků do jednoho oddělení a postupně probráno s dětmi. Málotřídním školám tak zůstala pověst škol, které poskytují méně kvalitní vzdělání. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Poprvé byl pojem málotřídní škola determinován v učebních osnovách z roku 1933. Podle nich se za málotřídní považovaly ty školy, ve kterých se na všech stupních vyučovalo v odděleních nebo v tzv. běžích, tj. školy jednotřídní až trojtřídní s pěti ročníky. Toto vymezení ale nebylo podle MUSILA a SEDLÁČKA (1964) zcela výstižné, protože se opíralo o členění bývalé obecné školy na stupně (nižší, střední, vyšší). Toto členění bylo sice účelné z hlediska obsahu a metod vyučování, nikoli však z hlediska organizace vyučování na školách s odděleními. Proto charakteristika vyučování podle stupňů nemůže být pro vymezení pojmu málotřídní školy rozhodující. Z těchto důvodů je nejvhodnější málotřídní školu charakterizovat jako „školu, která má ve třídě buď všechny ročníky, nebo v každé třídě více než jeden ročník“. (MUSIL, 1964)

Ve čtyřicátých letech se objevily snahy reformovat naše školství tak, aby učivo málotřídních škol nemuselo být redukováno. Svůj názor k této tématice uvedl Jaroslav Příhoda v článku *Problém málotřídních škol*. Chtěl, aby tyto školy poskytovaly stejný vzdělávací obsah a ve stejném rozsahu jako plně organizované školy. Rozdíl připouštěl Příhoda pouze v oblasti metodické a organizační.

Úvahy o možnosti reorganizace málotřídních škol vznikaly nejen proto, že práce učitelů těchto škol byla velmi náročná, ale i proto, že školní úspěšnost dětí z venkovských málotřídek byla nízká. Podepsaly se na ní také v určité míře také sociální, kulturní, ale i ekonomické rozdíly mezi venkovskou a městskou populací. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

4.1.2 Málotřídní školy po roce 1948 do roku 1989

Po druhé polovině 20. století nastává podle TRNKOVÉ, KNOTOVÉ a CHALOUPKOVÉ (2010, s. 15) období tzv. „historicky mladší podoby málotřídek“, kdy byly málotřídní školy zřizovány spíše v místech, kde žilo ve školním obvodu méně dětí, takže docházelo k tomu, že počet dětí některého z ročníků nedosáhl státem stanoveného minima pro vytvoření samostatného ročníku a bylo třeba dané ročníky spojit a vyučovat je společně. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Po ukončení druhé světové války vyšel v roce 1948 školský zákon, který stanovil maximální počet dětí ve třídě na čtyřicet, v první třídě na třicet. Každý ročník málotřídní školy měl nově tvořit samostatné oddělení a platily pro něj stejné neredukované osnovy jako pro plně organizované národní školy. Toto opatření postavilo z hlediska obsahu vyučování na

stejnou úroveň všechny obecné školy. Tento krok měl spolu s dalšími opatřeními pomoci překonat rozdíly mezi školami na venkově a ve městě. Dalším krokem bylo zavedení tzv. rozšířeného vyučování. Umožňovalo učitelům jednotřídních nebo dvoutřídních škol prodloužit úvazek o 6 – 10 hodin týdně a vyučovat tak alespoň v některých hodinách ročníky osamoceně. Příležitostí k usnadnění práce učitelů nejmenších málotřídek bylo přeřazení nejvyššího ročníku do nejbližší plně organizované školy. Pod záštitou okresních národních výborů započala i spolupráce blízkých málotřídek. Dvě málotřídky ležící v těsné blízkosti vedle sebe mohly podle počtu žáků vytvořit společně samostatné nebo spojené ročníky. Znamenalo to, že na jedné ze škol byla vyučována část nepostupných ročníků a ve druhé škole zbývající část nepostupných ročníků.

Podle SLOUKY (In TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010) měla samostatná ČSR v polovině 60. let nejvyšší podíl obcí do 500 obyvatel. Právě tyto obce na sebe vázaly jednotřídky, které tvořily 26,6 % primárních škol. V roce 1961 bylo v celém Československu 11 936 obcí a 12 362 základních škol. Na jednu obec připadala jedna až dvě školy. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Ke konci 60. let bylo rozhodnuto, že nadále bude podporována výhradně výstavba plně organizovaných škol pouze ve střediskových obcích. Započala též i první vlna rušení málotřídních škol. Jako oficiální důvod bylo vládou uváděno to, že děti budou mít v městských, a tudíž i větších školách, ke své výuce lepší podmínky a vybavení. Skutečné důvody ale byly spíše ekonomické a politické. Počítalo se se zachováním některých málotřídek – nejméně však se dvěma a více třídami. Tímto rozhodnutím bylo zlikvidováno asi tři čtvrtiny malotřídek.

O neuváženém rušení málotřídek a jeho negativních důsledcích, se začalo oficiálně hovořit až v roce 1987.

4.1.3 Málotřídní školy po roce 1989 a otázka jejich další existence

„Na začátku devadesátých let se opět zvedá vlna zájmu o málotřídní školy. V povědomí národa vystupují jako symbol demokracie a národních tradic, které byly komunistickým režimem zničeny.“ (VALACHOVÁ, 2005 [online])

Po roce 1989 nastala obnova málotřídních škol. Obce dostaly možnost stát se zřizovatelem školy a řada z nich toho také využila. V rocích 1990 – 1996 vzniklo 308 nových

základních škol, z nichž 84 % představovalo školy neúplné nebo málotřídní. Celkově tvořily obě zmíněné skupiny škol 41 % ze všech základních škol.

V první polovině 90. let se objevily snahy o návrat k tradiční občanské vybavenosti a škola patřila mezi její základní prvky. Škola začala být vnímána nejen jako centrum vzdělání pro děti, ale také jako instituce, která přispívá k sociálnímu a kulturnímu životu obce. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Problémem ovšem stále zůstalo téma ekonomické efektivity málotřídních škol. Průměrný počet žáků na třídu byl stanoven na 13. Pro malotřídky se tento počet stal klíčovým, protože mohl znamenat snížení tříd na škole nebo úplný zánik školy. Existence málotřídních základních škol byla v posledních letech stále více ohrožována i klesajícím počtem dětí. Starostové vesnic museli řešit nelehkou záležitost zrušení či udržení málotřídních škol. Malotřídky jsou mnohdy jediné centrum kulturního a společenského života v obci a tvoří poslední hráz před jejím konečným vylidněním. Představitelé obcí se domnívají, že je pro děti, zvláště pro malé prvňáčky, únavné, aby brzy ráno vstávali a museli cestovat autobusem či vlakem do školy. Snaží se proto ušetřit maximum prostředků, takže například slučují mateřskou a základní školu pod jednoho ředitele. V některých obcích však radní museli kapitulovat a požádat o uzavření malotřídky.

Ne všude je ale situace takto nepříznivá. Vyskytují se obce, které naopak chtějí malotřídku ještě o jednu třídu rozšířit. Tento případ je však spíše výjimkou.

„Je zřejmé, že v nejedné obci se většina představitelů snaží malotřídky udržet. Snahu radních však často maří sami rodiče. Zapisují své děti raději do školy ve větším městě, která má podle nich větší úroveň. Další osud málotřídních škol závisí nejen na postojích obcí, ale především na samotných rodičích“. (ZPRAVODAJOVÉ ZN, 1997, s. 12.)

4.2 Charakteristika málotřídních škol

Málotřídní školy vznikají z důvodu nízkého počtu dětí ve věku povinné školní docházky ve spádové oblasti školy. Nacházejí se zejména v obcích do 1500 obyvatel. Ve většině případů jde o školy venkovské. Můžeme konstatovat, že jejich existence do značné míry ovlivňuje rozvoj venkovských oblastí, jsou významné z pohledu potřeb rodičů a dětí, neboť dotvářejí komplex sociálních a vzdělávacích nabídek i služeb, jimiž je umožňován např. vstup rodičů na trh práce. Teritoriální dostupnost škol také ovlivňuje realizaci principu rovného přístupu ke vzdělávacím příležitostem.

V České republice může být málotřídně organizován pouze I. stupeň základní školy (první stupeň tvoří pět ročníků). Podle stávající legislativy se jedná o typ neúplně organizované základní školy (zák. č. 561/2004 Sb.), tedy školy pouze s jedním stupněm, která má méně než pět tříd. V některé ze tříd málotřídní školy jsou tedy vyučováni žáci více než jednoho ročníku. Znamená to, že mezi málotřídní školy patří školy jednotřídní, dvoutřídní, trojtřídní a čtyřtřídní. Třídy jsou většinou málo početné a věková skladba žáků je heterogenní. Tyto třídy se pak označují jako spojené ročníky nebo také kombinované třídy. Málotřídní školy tvoří významný podíl ze všech základních škol v České republice, je jich kolem 40 %. (KNOTOVÁ, TRNKOVÁ; 2007 [online])

TRNKOVÁ, KNOTOVÁ a CHALOUPKOVÁ (2010, s. 65) uvádějí ve svých výzkumech průměrný počet žáků na jednu málotřídní školu 29,5, nejmenší škola v jejich souboru měla 7 a největší naopak 75 žáků. Průměrný počet žáků na jednu třídu činí 12, školy tedy mají spíše nízkou naplněnost. V nevysokém počtu žáků ve třídách málotřídních škol lze spatřovat pedagogické výhody, z pohledu ekonomického tento početní stav přivádí školy do situace, kdy se blíží k minimálnímu počtu žáků, který legislativa umožňuje financovat ze školského rozpočtu. Počet žáků ve škole se odvíjí primárně do počtu obyvatel v dané obci a okolních spádových obcích. (TRNKOVÁ, KNOTOVÁ, CHALOUPKOVÁ; 2010)

Na málotřídních školách pracují průměrně tři nebo čtyři pedagogičtí pracovníci.

4.3 Specifika výchovně vzdělávací práce v málotřídní škole

Cíle a úkoly málotřídní školy jsou totožné s cíli a úkoly plně organizovaných škol. Málotřídní škola musí připravit děti v oblasti přírodních a společenských tak dobře, aby úspěšně zvládly přechod nejen mezi jednotlivými ročníky, ale také mezi jednotlivými stupni základní školy. Pro málotřídní školy platí stejné učební plány jako pro 1. – 5. ročník základní školy a používají se stejné učebnice. Specifičnost práce se projevuje v organizaci a v hledání vhodných forem výchovně a vzdělávací činnosti. Ty jí dodávají zvláštní ráz a vyžadují odlišný systém práce, který musí být adekvátní materiálním a organizačním podmínkám. (NELEŠOVSKÁ, SPÁČILOVÁ; 2005)

Další specifika spočívají v principu skupinového vyučování – učitel musí žáky všech ročníků zaměstnávat tak, aby se vzájemně nerušili. Proto se ve spojených třídách střídají dvě základní formy vyučování – přímé a nepřímé. Učitel pracuje přímo vždy pouze s jednou částí třídy, zbylá část žáků pracuje zároveň za učitelova vedení samostatně. V přímém vyučování

objasňuje učitel nové učivo, snaží se, aby děti novým věcem co nejlépe porozuměly, prohlubuje poznatky z probraného učiva, uvádí děti literární a grafické gramotnosti, do počátků čtení, psaní a počítání tak, aby mohly samostatně pracovat při nepřímé části vyučování. Samostatná práce žáků při nepřímém vyučování má tentýž výchovný a vzdělávací cíl a směřuje k týmž základním úkolům jako přímé vyučování. Rozdíl spočívá ve způsobu, jakým je žák při nich ovlivňován, veden a jak pracuje. Samostatná práce má individuální charakter, přímé vyučování je naopak kolektivního rázu. (MUSIL, 1964)

Ve spojených třídách se uplatňuje princip tzv. otevřené třídy, kdy žáci patřící k jednomu ročníku se pro některé předměty spojují s žáky jiného ročníku. Dále se v málotřídních školách zvyšuje sociální kooperace mezi žáky – žáci jsou častěji vystaveni příležitostem ke spolupráci a respektu k ostatním.

Málotřídně organizované školy také formují mezilidské vztahy. Dítě se tu učí být ohleduplné a ví, že nesmí rušit spolužáky z ostatních ročníků. (LÁTKOVÁ, 1997)

NOSÁL (in LÁTKOVÁ, 1997) vidí jako jedinou nevýhodu málotřídek fakt, že jsou vzdělávány v jedné třídě děti ze dvou nebo více ročníků. Je to ale vyváženo značně menším počtem dětí ve třídě, než je ve velkých městských školách. Učitel se proto může žákům více individuálně věnovat, má k nim bližší vztah a daleko lépe je může poznat, stejně i jako jejich rodiče. *„Na školách s několika desítkami tříd toto není možné. Tam je zapotřebí hlavně kázeň a organizace, na osobní vztahy není příliš čas. V málotřídce se dítě také lépe naučí samostatnosti, pracuje tu totiž ve skupinách.“* (LÁTKOVÁ, 1997, s. 12.)

V předchozích kapitolách jsme se věnovali popisu charakteristik a specifík málotřídních škol. V následující části se budeme více věnovat vybrané málotřídní škole ZŠ Jívová.

5 Výběr konkrétní málotřídní ZŠ - Základní škola Jívová

Obec Jívová se nachází v předhůří Nízkého Jeseníku. Svoji nadmořskou výškou již patří do hornatých oblastí, ale přesto není vzdálená větším městům jako jsou Olomouc a Šternberk. Jívová leží na frekventované běžkařské a cyklistické trase. Mnoho zde procházejících turistů si uvědomí malebnou krajinu, jejíž působivou dominantou je kostel sv. Bartoloměje. Málokdo si však uvědomí, že v pozadí tohoto kostela stojí také méně nápadná budova zdejší málotřídní školy. Protože mám k tomuto místu dlouholetý vztah a osobně znám některé pedagogy i žáky zdejší školy, zvolila jsem si za místo svého výzkumu právě ji. Své volby jsem nelitovala. Měla jsem možnost nahlédnout do pestrého dění školy. Získala jsem větší úctu k nelehké a obětavé činnosti pedagogů a poznala jsem význam této malé školy nejen pro Jívovou, ale i pro blízké obce.

Obr. č. 1: Budova školy ZŠ Jívová

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011 [online])

5.1 Charakteristika školy

„Základní škola Jívová je součástí výchovně vzdělávací soustavy, je zařazena do sítě škol. Výchovně vzdělávací cíle vyplývají z postavení základní školy ve školském systému. Prvořadým úkolem školy je plnění povinné školní docházky a příprava žáků ke studiu na druhém stupni ZŠ a dále na středních a učňovských školách. Zabezpečuje rozumovou, mravní, estetickou, pracovní, zdravotní, tělesnou a ekologickou výchovu v souladu se zásadami humanity, demokracie a vlastenectví. V právních vztazích vystupuje svým jménem a má odpovědnost vyplývající z těchto vztahů.“

Jde o malotřídní školu se třemi třídami, kde se vzdělávají žáci 1. až 5. ročníku. První ročník je v samostatné třídě. Druhý a třetí ročník jsou spojeny ve druhé třídě. Ve třetí třídě je spojený čtvrtý a pátý ročník. Ročníky jsou spojeny na základě věkové blízkosti dětí.“ (KRÁTKÁ, 2011-2012 [online])

Ve školním roce 2011-2012 je ředitelkou školy Mgr. Pavla Krátká (vyučuje v první třídě), pedagogický sbor se dále skládá ze dvou učitelek (vyučují ve druhé a třetí třídě) a vychovatelky (vede školní družinu), která zastává i pozici asistenta pedagoga. Na částečný úvazek dojíždí do školy paní učitelka, která je již v důchodu.

5.2 Historie Základní školy Jívová

5.2.1 Stručná historie obce Jívová

Městečko Jívová bylo založeno v oblasti Nízkého Jeseníku, v poměrně značné nadmořské výšce 571 m n. m., na jedné ze zdejších vyvýšenin, severně od vrcholu hory Jedová (633 m n. m.), v prostoru na severovýchod od Olomouce a východně od Šternberka. Jeho vznik byl podmíněn polohou na pradávnejší cestě z Olomouce přes Dolany směrem k Moravskému Berounu a dále do Slezska k Bruntálu a k Opavě. Tuto cestu ještě dnes připomínají při silnici od Dolan a Věsky osamocené stojící domy Dolní a Horní Bouda, kdysi zájezdni a ubytovací hostince před a na vrcholu velkého stoupání k další možné zastávce v Jívové. (Obec Jívová, 2008 [online])

První zmínku, připomínající Jívovou, nacházíme v latinsky psaném falsu z roku 1220, v němž je rozsuzován spor o les, táhnoucí se od Lašťan dále do hor.

Poprvé byla Jívová doložena jako ves se 45 usedlostmi až 25. září 1363 v listině moravského markraběte Jana.

V roce 1406 připadla Jívová (v té době Gibaw) kartuziánskému klášteru v Dolanech. V době husitských válek Jívová pustla a delší dobu nebyla osazena. K znovuosídlení Jívové došlo až v roce 1547, kdy byla původně česká vesnice osazena především německými osadníky.

Roku 1581 udělil císař Rudolf II. Jívové znak, právo pečetit zeleným voskem a právo konat výroční trhy. Udělením těchto privilegií byla Jívová povýšena na městečko. První zmínka o jívovské škole se datuje do roku 1672.

Barokní kostel sv. Bartoloměje, dominanta, která vtiskuje zvláštní ráz panoramatickému obrazu celé obce i okolní krajiny, byl postaven v barokním stylu v období asi od roku 1717 do roku 1720.

V roce 1782 byla Jívová převzata pod správu Náboženského fondu. Od tohoto fondu odkoupil Jívovou vídeňský tajný rada Filip Ludvík. Poté zažívala Jívová dočasný rozvoj, který však přerušila první světová válka. Po rozpadu Rakouska – Uherska v roce 1918 byla Jívová začleněna k tzv. Sudetenlandu. K roku 1930 čítala celkem 254 domů a 1553 obyvatel.

Odsun německých rodin, uskutečněný sedmi transporty a konfiskací nemovitého majetku, nastal v Jívové roku 1946. Nové osídlení českými rodinami bylo provázeno mnohými komplikacemi. Většina nově příchozích rodin patřila spíše k sociálně slabším vrstvám obyvatelstva s národnostně vyhraněnými názory.

K roku 1950 bylo v Jívové 246 domů, ale pouze 718 obyvatel. Od roku 1949 tak ztrácí označení městyse či městečko. Součástí okresu Olomouc se Jívová stává roku 1960.

Ke dni 2. 10. 2006 bylo v obci evidováno 544 obyvatel. (BARTOŠ, KOVÁŘOVÁ, 1999)

5.2.2 Vývoj jívovské školy od jejího založení po rok 1945

Historie jívovské školy sahá do 16. století. Ve smlouvě z roku 1547 vyčlenili kartuziáni prostor i pro školu, není ovšem známo, zda a kdy k postavení školy došlo. Podle tzv. děkanské matriky spadá první zpráva o jívovském učiteli až do roku 1672. V roce 1713 nastoupil na místo učitele Johann Michael Gebuhr. Již v roce 1749 je mezi jinými stavbami v městečku zmiňována i budova školy.

Do roku 1774 bylo vyučování dětí víceméně ponecháno obci a dozor nad školou měl farář. Po školských reformách Marie Terezie a Josefa II. se poměry značně zlepšily. Učitelem už se nemohl stát kdokoliv, neboť musel mít patřičné vzdělání. V roce 1785 nastoupil na místo jívovského učitele jívovský rodák Josef Berger († 1826) a po něm jeho místo zaujal jeho syn Florian Berger.

Jívovská škola, původně jednotřídní, byla v roce 1826 rozšířena vzhledem k počtu žáků na dvojtřídní, což znamenalo, že učitel měl k ruce „pomocníka“.

V roce 1936 věnoval tehdejší školní inspektor a zároveň probošt a farář u sv. Mořice jívovské škole „knihu cti“, do níž byli zapisováni premianti z Jívové a přiškolených Pohořan.

Jívovská farní škola byla na základě nového školského zákona z roku 1869 přeměněna na školu obecnou, péči o její budovu byla svěřena obci a dozor místní školní radě a školským

inspektorům, učitelé byli nadále placeni státem. Učitelské povolání se až do roku 1861 udrželo v rodině Bergerů. Kromě učitelů se ve škole střídala řada učitelských pomocníků a tzv. výpomocných učitelů.

Nevyhovující budova staré školy musela být v roce 1861 stržena a místo ní byla za přispění mnoha sponzorů postavena nová se dvěma třídami, bytem pro nadučitele a ještě jednou obytnou místností navíc. Vysvěcení nové budovy se konalo 9. října 1862. Tato budova přetrvala až do současnosti. V roce 1872 byla škola rozšířena na trojtřídní a získala vlastní hřiště. V roce 1884 došlo ke zvětšení na 4 třídy a roku 1896 ji navštěvovalo celkem 337 žáků a na jednu třídu připadalo celkem 84 žáků. Od roku 1903 byla škola rozšířena na pětitřídní.

V roce 1897 působila v Jívové dvouroční zemědělská škola, ale musela být v roce 1916 pro nedostatek zájemců zrušena. Jen dočasně působila v Jívové živnostenská pokračovací škola pro řemeslnické učně, která byla spojena se školou obecnou.

Jívovská obecná škola zůstala i po roce 1918 pětitřídní. Po řídícím učiteli Karlu Schöferovi nastoupil na jeho místo Oswald Hoffmann, který zde zůstal téměř dvacet let. Ostatní učitelé se ovšem často střídali, i když mnozí z nich se později uplatnili jako ředitelé v jiných místech.

V roce 1924 byla při obecné škole znovu zřízena zemědělská pokračovací škola. V roce 1926 vznikl z iniciativy několik občanů spolek pro zřízení soukromé mateřské školky a v roce 1930 byla školka zřízena.

Do oblasti osvěty a vzdělání všech obyvatel vstoupil i nový stát zákonem z června 1919, na jehož základě byly v jednotlivých obcích i okresech zřizovány tzv. osvětové rady, které potom pořádaly různé tzv. lidovýchovné akce, kursy, přednášky, besedy,.. V Jívové díky této radě vznikla knihovnička se 400 svazky, jež byla později přesunuta do školy a následně roku 1929 přemístěna do renovované radnice. (BARTOŠ, KOVÁŘOVÁ, 1999)

5.2.3 Vývoj jívovské školy od roku 1945 po rok 1989

Německou školu nahradila od listopadu 1945 škola česká, do té doby sloužila budova jako konírna sovětským vojákům. Původní česká jednotřídka se 16 žáky se brzy rozrostla na dvojtřídku s dalším učitelem a na konec na trojtřídku v roce 1948. Ředitelé a další učitelé školy se v prvních letech velmi často střídali, teprve později se situace stabilizovala.

Místo německé mateřské školky byla v roce 1947 zřízena školka česká, která však byla umístěna v jedné adaptované budově, kde mohl být využit i prostor bývalého hřiště tělocvičného spolku.

Jívovská škola procházela všemi dobovými proměnami, obsahovými i organizačními (národní, základní osmiletá, devítiletá, osmiletá a opět devítiletá), přičemž šlo vždy o první stupeň těchto škol, tj. čtyři nebo pět ročníků. K novým jevům a zařízením patřily nejen školní kuchyně a družina, ale i pionýrská organizace – a také dříve neobvyklé zvyky a oslavy. K podstatným změnám došlo v náplni školní výuky a výchovy, která byla podřízena komunistické ideologii. Jenom zastaralá školní budova sloužila bez větších, i když potřebných změn.

Postupem času se škola a její učitelé stále více zúčastňovali kulturního života obce, zejména vystupováním na různých slavnostech. Jen málo učitelů se však zde uchytilo na delší dobu. Děti vyšších ročníků navštěvovaly základní školu v Domašově a od roku 1936 i ve Šternberku.

Vzhledem ke snižujícímu se počtu žáků v Jívové i okolí od roku 1979 první tři ročníky školáků z Jívové i z Hraničních Petrovic a Domašova nad Bystřicí docházely a dojížděly do Jívové a děti vyšších ročníků zase všechny do Domašova nad Bystřicí. (BARTOŠ, KOVÁŘOVÁ, 1999)

5.2.4 Základní škola Jívová od roku 1989 po současnost

Kvůli trvalému, byť již jenom pomalému poklesu obyvatel se v jívovské škole udržely i nadále jenom dvě třídy s minimálními počty žáků 13 a 16 (v roce 1992). Za této situace bylo uvažováno o přeměně jívovské školy v detašovanou pobočku školy v Domašově nad Bystřicí. Obecní zastupitelstvo se ale postavilo proti a samostatnost školy byla zachována.

Roku 1993 se novou ředitelkou mateřské školy stala Marcela Opichalová, která započala úzkou spoluprací mezi mateřskou a základní školou. Intenzivně se věnovala přípravě budoucích prvňáčků, aby ulehčila jejich přechod do školního zařízení a jejich adaptaci na nové prostředí.

V roce 1997 měla jívovská škola ve dvou třídách a třech prvních postupných ročnicích celkem 30 žáků z Jívové a okolních vesnic. Školní družina při této škole z ekonomických důvodů zrušena a v jejích prostorách je zřízena tělocvična.

Roku 1998 mohly být v základní škole zřízeny opět tři třídy pro první až čtvrtý ročník (2. a 3. ročník spojen v jedné třídě). (BARTOŠ, KOVÁŘOVÁ, 1999)

Ve školním roce 1999 – 2000 byla škola opět dvoutřídní se čtyřmi postupnými ročníky, znovu byla obnovena činnost školní družiny. V následujícím školním roce žáci čtvrtých ročníků dojížděli do školy ve Šternberku.

Ve školním roce 2001 - 2002 byl opět zřízen pátý ročník a započala úprava místnosti pro instalaci počítačovou učebnu.

Poprvé byl pátý ročník otevřen ve školním roce 2002-2003. Škola se tak stává trojtřídní s pěti postupnými ročníky. Nově mohou žáci kromě kroužků organizovaných školou (dramatický, výtvarný a turistický) navštěvovat i kroužky zajišťované ZUŠ Šternberk (sborový zpěv, hra na flétnu, klavír, klávesy).

Ve školním roce 2004 - 2005 dosáhla škola poměrně vysokého počtu žáků – padesáti. Byla zakoupena keramická pec a byl zřízen keramický kroužek pro žáky školy.

Následující školní roky (až do školního roku 2012 - 2013) měla škola vždy dostatek žáků na to, aby mohly být otevřeny tři třídy s pěti postupnými ročníky. Menší krize nastala ve školním roce 2007 - 2008, kdy v průběhu roku odešli ze školy tři žáci.

Ve školním roce 2008 – 2009 byl pedagogický sbor školy rozšířen o asistenta pedagoga. V budově školy proběhla rekonstrukce sociálního zařízení podle nejnovějších norem EU. V rámci projektu „internet do škol“ byly do školy dodány čtyři nové počítače.

Ve školním roce 2009 - 2010 byly vytvořeny internetové stránky školy, na kterých škola prezentuje svoji činnost a další plány.

Roku 2011 byla budova školy vybavena novým nábytkem, novými magnetickými a interaktivními tabulemi a novými židlemi do jídelny. (Školní kronika 1985-2012)

5.2.4.1 Vybrané názory rodičů na školu ZŠ Jívová

Tato práce se v empirické části zabývá názory rodičů a rodinných příslušníků na málotřídní školu Jívová. V Jívovském zpravodaji z prosince 2011 byly publikovány dva články maminek o málotřídní škole v obci.

„Možná jste stejně jako já přemýšleli, kam bude Vaše dítě chodit do školy. Protože nejde jen o to naučit se všechny potřebné vědomosti, ale ve škole bude dítě i vyrůstat a dospívat. A dřív nebo později se projeví, zda se v počátcích setkalo s podporou a přijetím.

I přes to, že bydlíme ve vesnici, kde základní škola je, rozhodli jsme se (po návštěvě i jiných škol), že náš syn nastoupí na základní školu v Jívové. Na první pohled nás zaujalo přátelské prostředí, které ve škole panuje mezi dětmi a učiteli, otevřenost školy k rodičům, touha po spolupráci, což pomáhá dětem školu vnímat jako součást života, a ne jako nutné zlo. Velmi oceňuji schopnost pedagogického sboru jednat individuálně s každým dítětem, jejich ochotu a vůli vést děti tak, aby zvládly požadované učivo a do školy chodily rády. Slyšela jsem, a mé pozorování to může potvrdit, že děti ze školy v Jívové jsou velmi dobře připravené, každé dle svých schopností a talentu, a učitelé na druhém stupni si chválí jejich samostatnost a schopnost spolupracovat. Na všech mimoškolních aktivitách, kroužcích a vystoupeních se pokaždé přesvědčím o tom, že škola žije a děti jsou v ní spokojené. Děkuji tímto celému osazenstvu školy za vše, co pro naše děti dělají. Cítím, že pro naše dítě i pro mne je škola Jívová ta správná volba.

maminka žáka 2. ročníku ZŠ Jívová Kateřina Paráková“ (Jívovský zpravodaj, prosinec 2011, s. 1)

„S názory paní Parákové se ztotožňuji a ráda bych ji doplnila o poznatky rodiče, který má možnost srovnání. Můj starší syn navštěvoval první třídu ve Šternberku. Co se týče objemu učiva v rámci domácích úkolů, v první třídě je to v podstatě stejné. I mně někdy připadá, že teď, ve druhé třídě v Jívové, někdy nad úkoly sedíme trošku déle, ale není tomu tak vždy. Kdybychom my rodiče před našimi dětmi nereptali, že je toho zase nějak hodně, věřte mi, že děti by o tom ani nevěděly, nemají s čím srovnávat. Pro děti je to velká výhoda, budou později lépe samostatně zvládat větší objemy učiva, které přijdou na druhém stupni – a my rodiče si to holt „odpracujeme“ teď. Stejně jako tady v Jívové, i děti ve Šternberku nacvičovaly nějaká vystoupení, nicméně tady je mimoškolních aktivit více, a to vidím opět jako výhodu, taktéž větší zainteresování rodičů do dění školy. Vždyť co je lepšího, než komplexní přístup k dítěti, kdy se učitel s dětmi realizuje i v jiných oblastech, než pouze v povinném základním vzdělání. Velkou výhodu vidím i v počtu dětí ve třídách, dítě se dostane podstatně častěji ke slovu než tam, kde je v kolektivu přes 20 dětí. A to, že učitelé na malé vesnici mnohdy znají i rodinné poměry dítěte, jim rovněž pomáhá v utváření citlivého individuálního přístupu, který z jejich strany rozhodně pociťuji. Na závěr – sama za sebe jsem velice šťastná, že na tak malé vesnici vůbec škola je. Vždyť si představte, že malé děti posíláte autobusem ve větru dešti někam mimo svou obec. A bonusem existence školy je její kvalita, která je nesporná. Děkuji všem, kdo na ní mají svůj podíl.

maminka žáků 1. a 2. ročníku ZŠ Jívová Jana Bernátová“ (Jívovský zpravodaj, prosinec 2011, s. 1)

5.3 Sledování organizovaných aktivit

V následujících kapitolách se zabýváme dokumentací zájmových kroužků a organizovanými aktivitami v rámci vyučování. Málotřídní škola ZŠ Jívová může množstvím a kvalitou zájmových činností, účastí v projektech, a pořádáním vlastních akcí (viz. kapitola 5.4) směle konkurovat jakékoli plně organizované škole.

5.3.1. Zájmové kroužky

K dokumentaci kroužků pořádaných základní školou Jívová a pořádaných základní uměleckou školou byla využita školní kronika základní školy Jívová, která mapuje činnost školy od roku 1985 až do roku 2012. V období, kdy byl ředitelem Josef Jašek (1992 - 1996) nebyly školní kroužky do kroniky zaznamenány.

5.3.1.1 Zájmové kroužky pořádané základní školou Jívová

Zájmové kroužky pořádané základní školou patří k aktivitám, které naplňují volný čas žáků po konci vyučování. Zvláště důležitou roli hrají na venkově, kde je pro rodiče obtížné posílat své děti na kroužky do města. Nezastupitelnou roli zde proto má málotřídní škola, kde každý z učitelů nebo vychovatelů většinou řídí jeden nebo dva různé zájmové kroužky.

Na vedení většiny kroužků pořádaných školou Jívová se nejčastěji podíleli pedagogičtí pracovníci školy, pouze asi ve dvou školních rocích vedla některý ze zájmových kroužků maminka jednoho z žáků školy.

Keramický kroužek

Činnost keramického kroužku byla zahájena ve školním roce 2004 –2005 pod vedením paní učitelky RNDr. Hany Tomáškové. Děti v tomto kroužku mohou uplatnit své výtvarné a estetické cítění. Vytvářejí umělecká díla od jednoduchých až po poměrně náročná (ozdoby, nádoby, loutky a další). Výtvořené děti zdobí školu, potěší rodinné příslušníky či jsou prodávány na akcích školy, jako jsou školní besídky nebo při rozsvěcování vánočního stromu v obci. Děti

vytváří i dárky, které se předávají předškolákům při zápisu do první třídy nebo dárky ke Dni matek.

Obr. č. 2: Keramická konvice

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011 [online])

Obr. č. 3: Keramická mísa

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011 [online])

Sportovní kroužek

Sportovní kroužek zahájil svou činnost ve školním roce 1990 – 1991, jeho vedení se ujala paní učitelka Peltánová. Od roku 1992 až do roku 1996 nejsou ve školní kronice uvedeny žádné kroužky. Na dva školní roky (1996 - 1998) byl sportovní kroužek přejmenován na pohybové hry pod vedením paní učitelky Mgr. Marie Bušínové. Poté byl kroužek zrušen a znovu obnoven jako sportovní kroužek až ve školním roce 2004 – 2005. Školní vychovatelka Lada Keňová, která od této doby sportovní kroužek vede, seznamovala děti s řadou zábavných pohybových soutěží a her v tělocvičně i v přírodě. Od školního roku 2006 zaměřila Lada Keňová činnost sportovního kroužku na miniházenou. Náplní kroužku je od této doby rozvoj pohybové koordinace, motoriky a techniky, rychlosti, síly, vytrvalosti a herních dovedností pro hru miniházená. Cvičení doplňuje paní vychovatelka řadou zábavných pohybových soutěží a her. V úvodu se začíná nácvikem základních atletických pohybů, průpravných pohybů pro házenou, odrazovou přípravou, koordinací noha-paže, kombinací pohybů, rychlostními a zábavnými cvičeními. Až po tomto rozcvičení mohou děti přistoupit k samotné hře. Kroužek využívá k tréninku prostory školní tělocvičny, školního hřiště nebo Kulturního domu. Žáci odehráli řadu zápasů s házenkářskými oddíly z okolí Olomouce.

Obr. č. 4: Děti na turnaji miniházené

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Dramatický kroužek

Poprvé je ve školní kronice činnost dramatického kroužku zmíněna ve školním roce 1986 –1987. Vedení kroužku se ujala paní učitelka Anežka Peltánová. Kroužek přetrval ještě do následujícího školního roku, poté však již o vedení tohoto kroužku ze strany pedagogického sboru školy nebyl zájem. Znovu navštěvovat dramatický kroužek mohli žáci až od školního roku 1999 –2000. Pod vedením paní ředitelky Mgr. Pavly Krátké (od roku 1999 - 2012) se žáci učili tvořit, naslouchat, vžít se do problému jiných, poznávat sami sebe a rozvíjet svou fantazii. Svě umění předvedli v několika vystoupeních pro veřejnost, ve školním roce 2007 – 2008 se umístili žáci na 1. místě s videoklipem „Pozdravy národů“.

Výtvarný kroužek

Své výtvarné a estetické cítění mohli žáci uplatnit ve výtvarném kroužku po školní roky 1986 – 1987, 1987 – 1988 (vychovatelka Kamila Hradilová), od školního roku 1999 – 2000 do 2006 – 2007 (paní učitelka Mgr. Helena Lukavská). Žáci v kroužku malovali, lepili, vyráběli zajímavé věci, které zdobily budovu školy nebo byly prezentovány při různých příležitostech v Kulturním domě. Práce dětí byly zasílány do mnoha soutěží, ohodnoceny cenami a otisknuty v časopisech (Sluníčko, Pastelka, Mateřídouška).

Ruční práce

Mezi oblíbené kroužky patřily ruční práce. Jejich činnost se uskutečnila ve školních rocích 1985 – 1986 (paní učitelka Anežka Peltánová), 1988 – 1991 (vychovatelka Kejíková), 1996 – 1998 (paní ředitelka Mgr. Pavla Krátká), 2000 – 2001 (vychovatelka Kateřina

Muchová). Žáci se seznamovali s prací s nejrůznějšími materiály (papír, kůže, textil, sádra,..), vytvářeli nejrozmanitější předměty, kterými byla v průběhu roku zdobena škola.

Kuťásek

Kuťásek byl kroužek, který navazoval na činnosti z ručních prací. Žáci mohli rozvíjet své estetické cítění i umění v rozmanitých ručních pracích pouze dva školní roky: 2003 – 2004 (paní učitelka RNDr. Hana Tomášková), 2007 –2008 (paní učitelka Mgr. Alena Slámová).

Dopravní a filatelistický kroužek

Činnost těchto dvou kroužků byla provozována od roku 1985 – 1991 pod vedením pana ředitele Viléma Zlamala. Kroužek navštěvovali především žáci vyšších ročníků, 5 žáků složilo na základě testů III. stupeň MF.

Kroužek německého jazyka

Pouze po dva školní roky (1996 – 1997, 1997 - 1998) mohli žáci zlepšovat své znalosti německého jazyka pod vedením paní učitelky Mgr. Marie Bušinové.

Sborový zpěv

Od roku 2002 do roku 2006 mohli žáci navštěvovat kroužek sborového zpěvu, kde společně nacvičovali písně, kterými pak pod vedení paní učitelky Alexandry Grmelové zpestřovali kulturní vystoupení pořádaná školou.

Kroužek střelecký

Po tři roky (1985 - 1988) byl provozován pod vedením pana Libora Herolda kroužek střelecký, jehož činnost nebyla pravidelná.

Přírodně zaměřené kroužky

Turistický kroužek (školní rok 2002 - 2003) probíhal během činnosti školní družiny, zapojeni však byli i žáci nenavštěvující školní družinu. Vychovatelka Kateřina Navrátilová uplatňovala v kroužku mnoho činností ze seminářů a projektů, které absolvovala.

Mezi žáky velmi navštěvovaný patřil kroužek rybářský. Jeho činnost pod vedením Emila Macury probíhala po dva roky: 1985 – 1987.

Kroužek myslivecký (1985 - 1988) vedl pan Kupský.

Mezi kroužky, které se na škole udržely jen jeden školní rok, patřil kroužek taneční (2001 – 2002, Kateřina Navrátilová), náboženství (2010 – 2011, otec Antonín Pechala), šachový kroužek (1985 – 1986).

5.3.1.2 Zájmové kroužky pořádané základní uměleckou školou

Základní umělecká škola se na pořádání kroužků pro základní školu Jívová podílí od školního roku 2003 - 2004. Pedagogičtí pracovníci umělecké školy dojížděli do budovy jívovské školy ze Šternberku a z Moravského Berouna od školního roku 2009 – 2010. Dětem byly nabídnuty následující aktivity: hra na klavír, hra na flétnu, hra na klávesy, hra na kytaru, hudební nauka a sborový zpěv.

5.3.2 Organizované aktivity v rámci vyučování

Základní škola Jívová se snaží, aby každý žák mohl uplatnit své nadání a úspěšně rozvíjet své vlohy. Velkou zásluhu na všestranném rozvoji dětí mají hlavně paní učitelky ze ZŠ Jívová, které stále připravují něco nového a neobvyklého, používají nové vyučovací metody a seznamují děti s blízkým okolím vesnice i významnými nebo zajímavými místy v celé České republice pomocí různých vycházek, exkurzí a výletů.

5.3.2.1 Škola v přírodě

Mezi organizačně náročnější, zato u dětí velmi oblíbenou aktivitu, patří škola v přírodě. Děti si touto formou upevňují a prohlubují vztahy ve skupině, učí se sociálnímu chování, naučí se zde i jisté samostatnosti, protože se musí jeden týden obejít bez pomoci rodičů.

Škola v přírodě je každým rokem pojímána jako týdenní projekt, který je obvykle pořádán ke konci školního roku. Témata, v jejichž duchu jsou vedeny tyto projekty jsou různá, od environmentálních – Zelený ostrov; zeměpisných – Cesta kolem světa; k prevenci sociálně patologických jevů - Filipova dobrodružství, Další Filipova dobrodružství; až například k projektům s vlastivědnou tematikou – Staré pověsti české.

Obr. č. 5: Příjezd do tábora a rozdělování chatek

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 6: Děti v kostýmech na škole v přírodě (Cesta kolem světa)

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

5.3.2.2 Výlety a exkurze

Základní škola Jívová pořádá každoročně několik výletů a exkurzí po blízkých (exkurze Historická Olomouc) i vzdálenějších (Výlet do Prahy) místech České republiky. Žáci mají příležitost pod vedením průvodců nebo pedagogických pracovníků poznávat města, hrady, zámky, galerie a významná místa spjatá s historií naší země. Mnohé z exkurzí a výletů také slouží k prevenci sociálně patologických jevů (Vycházka na Tepenec).

Obr. č. 7: Výlet do Prahy

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 8: Prohlídka kostela v Praze

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Vycházka na Tepenec

Každý školní rok se ve druhý školní den koná malý výlet do okolí obce, aby se žáci vyšších tříd mohli lépe sblížit s prvňáčky. Nejčastěji se navštěvuje místo, kde stával hrad Tepenec. Na tomto místě se často konají archeologické vykopávky. Žáci byli přímými svědky těchto vykopávek, měli možnost shlédnout na vlastní oči například střepy, úlomky ze starých hliněných džbánů. Součástí vycházek bývá i prohlídka starověké studny nebo nedalekého lomu, v němž se těží kámen. (Jívovský zpravodaj, prosinec 2012)

5.3.2.3 Účast v soutěžích, projektech a sbírkách

V následujícím textu jsou uvedeny některé z mnoha projektů, soutěží a sbírek, na kterých se základní škola Jívová podílela.

CELOROČNÍ PROJEKTY

Celoroční projekty základní školy byly pod koncepcí environmentální výchovy. Environmentální výchova je výchova k odpovědnému zacházení s životním prostředím. Jejímí tématy jsou například hospodaření s odpady, ochrana přírody, obnovitelné a neobnovitelné zdroje, znečištění životního prostředí.

U Vítězků – Pochod za dračím vejcem

Na této akci byl zajímavý fakt, že byla pořádána rodiči dětí ZŠ Jívová – Vítězkovými. Děj příběhu, který provázel projekt, vymyslel jedenáctiletý Jakub Vítězka. Před projektem si děti měly pro sebe připravit kostýmy. Dívky se převlékly za víly a chlapci za rytíře. Děti pěšky přišly do místa bydliště Vítězků – Těšíkova, kde celá hra probíhala. V cestě jim nezabránily ani překážky v podobě dvou velkých psů – německého ovčáka a bernského salašnického psa. Děti se rozdělily na skupiny a jejich úkolem bylo vypátrat dračí vejce. Cestou lesem překonávaly různé nástrahy a překážky a za splněné úkoly získávaly diamanty. Všem se podařilo dojít do cíle a nikdo se neztratil. Při zpáteční cestě se již všichni těšili na oběd.

Obr. č. 9: Příklad dětí do Těšíkova
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 10: Nález dračího vejce
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

M.R.K.E.V. - ekologický projekt

Do projektu M.R.K.E.V. se může přihlásit jakákoliv mateřská nebo základní škola. Členům jsou rozepisovány metodické a informační materiály, aktuální informace o nabídce seminářů a konferencí.

Recyklohraní - měsíční plnění úkolů

Dětem jsou zadávány měsíční úkoly z oblasti péče o ochranu přírody. Součástí projektu je sběr vybitých baterií, drobných a velkých elektrospotřebičů, které jsou v pravidelných intervalech odváženy pořádající organizací. Za splnění úkolů a nasbírané suroviny děti získávají body, za které si mohou vybírat nejrůznější dárky. Ve školním roce 2011-2012 bylo tímto způsobem vybavení školní družiny obohaceno hrou stolní fotbal, petang a sadou švihadel.

PROJEKTOVÉ DNY

Den Země - projekt o lese na Sluňákově

Základní škola Jívová úzce spolupracuje s ekologickým centrem Sluňákov. Ekologické centrum pravidelně zajišťuje pestrý výběr projektů s environmentální a přírodní tematikou.

Každý rok na Den Země se jívovská škola s nadšením účastní projektu pořádaného k tomuto významnému dni na Sluňákově.

ZDRAVÉ ZUBY – prevence zubních kazů

Program ZDRAVÉ ZUBY je celoplošný výukový program péče o chrup pro prevenci zubního kazu u dětí na 1. stupni základních škol.

Poštou škola obdrží sady pracovních listů a diplomů pro 1. až 5. ročník. Děti se pod vedením svých učitelů seznámí se základní hygienou ústní dutiny, vyzkouší si správné čištění zubů na maketě chrupu, seznámí se s použitím dentální nitě. Po instruktáži vyplní pracovní listy a na závěr obdrží diplom.

Vybité baterie do koše nepatří

Jedním z úkolů projektu Recyklohraní byl jednodenní projekt Vybité baterie do koše nepatří. Děti se formou zábavných her seznámily s využitím a následnou recyklací vybitých baterií. Dozvěděly se o sběrných místech baterií a jejich zpracování. Na závěr ve skupinách vytvořily dva velké plakáty, které si vystavily na chodbě školy.

Muzikoterapie

Dne 19. 12. 2011 proběhl na škole projekt s názvem „Muzikoterapie“. Muzikoterapie je léčebná metoda používající hudbu, rytmy, zvuky, zpěv a pohyb jako terapeutický prostředek.

Děti si nejdříve samy vyrobily chřestící hudební nástroje, s nimiž se aktivně zapojily do skupinové tvorby živé hudby.

„Hra na některé nástroje nevyžaduje velké schopnosti, a přesto má dostatečný účinek. Dětem se dostává potěšení ze hry. Hraní samo rozvíjí sluchové vnímání, jemnou motoriku, koordinaci, cit pro rytmus, cit pro melodii apod. Všechny děti byly na závěr s radostí a vervou schopny zahrát společně vytvořenou hudební kreaci. Pocítily radost ze hry a tvoření. Působením živé hudby na organismus dochází ke stavu celkové harmonizace neboli k celkovému uvolnění a relaxaci.“ (TOMÁŠKOVÁ, 2011-2012 [online])

Obr. č. 11, 12: Děti při hře na hudební nástroje

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Bramborový týden

V rámci tohoto projektu se děti seznámily se zajímavými informacemi o bramborách, bramborami se zabývaly také v tělesné a výtvarné výchově, v českém jazyku i prvouce. Prvňáčci si dokonce usmažili bramboráčky, které voněly po celé škole.

V projektu byly využity mezipředmětové vztahy, učivo se prolínalo.

Škola v přírodě

Jako různé projekty jsou pojímány i každoroční školy v přírodě.

Už vím, co je šikana

Velmi důležitou součástí prevence patologických jevů nejen v plně organizované, ale i v málotřídní škole, je seznámit žáky s otázkou šikany, jak ji poznat a jak se proti ní bránit. S touto problematikou se děti měly seznámit v projektu „Už vím, co je šikana“.

V úvodu projektu byly děti nejdříve obeznámeny s pojmem šikana prostřednictvím doplňovačky. Následně byli žáci rozděleni do skupin. Každá skupina dostala příběh, v němž vystupovaly děti, které se setkaly se šikanou. Úkol skupinek byl zahrát scénku a domyslet konec příběhu. Potom děti nakreslily tyto scénky jako leporelo. Završením celého projektu byl dotazník pro všechny žáky.

„Toto téma projektu jsme zvolili kvůli alarmujícímu výskytu šikany na školách, který je zčásti ovlivněn nejen obecnou neznalostí zákonitostí různých forem a stádií vývoje šikany, ale současně i malou připraveností pedagogů šikanování řešit. Věříme, že pouze pokud budou děti seznámeny s touto problematikou a pedagogové na řešení šikany odborně připraveni a budou

mít navíc oporu v rodičovské veřejnosti, bude možné se šikanou úspěšně bojovat. Název vyjadřuje naše přesvědčení, že šikanu nelze zastavit či zcela vymýtit, ale lze ji efektivně snižovat či omezovat.“(ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Jsme jiní a přece stejní

Cíl tohoto projektu byl, aby se děti zbavily strachu z lidí, které neznají, vůči nimž mají předsudky, a proto jim nespravedlivě připisují vlastnosti a skutky, které nemají nebo neudělali. Předejít vzniku xenofobie – strachu ze všeho neznámého a cizího.

Tohoto všeho se s dětmi mělo dosáhnout pomocí nejrůznějších technik a metod, kdy děti spolupracovaly ve skupinkách a seznamovaly se s cizími jazyky, zvyky a charakteristikami národnostních menšin, národů a ras.

SBÍRKY

Základní škola Jívová se každoročně účastní několika vybraných charitativních sbírek. Cílem je nejen finanční podpora vybraných subjektů, ale také prohlubování sociálního citění u dětí.

Sbírky, na nichž se škola podílí, jsou Vánoční hvězda (rozepsaná v textu níže), Fond Sidius (charitativní sbírka pro nemocné děti z motolské a olomoucké nemocnice), Chrupa (sbírka na podporu výcviku koní pro hipoterapii), Sluníčka (sbírka pro děti v pěstounské péči).

Vánoční hvězda - charitativní sbírka

Celostátní sbírka, která se koná v předvánočním období. Zakoupením květiny vánoční hvězdy mohl každý přispět na humanizaci léčby a na sociální program pro hematologicky a onkologicky nemocné děti a jejich rodiny.

SOUTĚŽE

Matematický klokan

Každoročně se žáci účastní matematické soutěže v kategorii cvrček a klokánek. Děti si vyzkoušejí řešení neobvyklých matematických úloh. Úspěchy dětí jsou následně zveřejňovány na školní nástěnce.

Svět očima dětí /MVČR/ - Integrovaný záchranný systém

Cílem preventivně vzdělávacího programu Svět očima dětí je prostřednictvím tvůrčí činnosti dětí předcházet sociálně patologickým jevům a zvyšovat informovanost z oblasti Ministerstva vnitra a Ministerstva obrany. Soutěže se mohou účastnit a svá výtvarná, literární nebo audiovizuální díla posílat děti a žáci škol ve věku od pěti do patnácti let.

Děti ze základní školy Jívová získaly různá ocenění. Na slavnostním vyhlášení výsledků, které probíhá v Praze obdržely diplom a hodnotné dárky.

Obr. č. 13: Vyhlásování výsledků a předávání cen projektu Svět očima dětí

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Sběr starého papíru, PET láhví, pomerančové a citrónové kůry a hliníku

Žáci a učitelé se každý rok podílí na sběru nejrůznějších recyklovatelných surovin. Děti se tímto způsobem učí ekologickému cítění a mohou přispívat ke zlepšení života na naší zemi. Výtěžek ze sběru je určen na hrazení jízdného (autobusy) a na vstupné do divadel a kin.

Přehlídka recitátorů

Žáci školního kola přehlídky recitátorů, kteří porotu nejvíce zaujmou, jsou vysláni do okresního kola nazývaného Dětská scéna. Děti se zde velmi často dobře umístí a není výjimkou, že pokračují i v krajském kole.

Obr. č. 14: Školní kolo přehlídky recitátorů

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Šternberský Slavíček

Předstupněm Šternberského Slavíčka jsou třídní kola jednotlivých škol, z nichž postupují vítězové do kola školního. Nejúspěšnější „slavičci“ se poté účastní závěrečné soutěže ve Šternberku. Stalo se tradicí, že žáci ze školy Jívová získávají nejvyšší ceny soutěže.

Obr. č.15: Školní kolo Slavíčka

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 16: Vyhlášení výsledků

Šternberského Slavíčka

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Sportovní soutěže

Dnešní děti nemají často moc dobrý vztah ke sportovně založeným aktivitám a k pohybu vůbec. To ale neplatí o žácích základní škola Jívová, kteří se pravidelně účastní nejrůznějších sportovních soutěží a turnajů. Mezi jejich oblíbené akce patří Kinderiáda,

sportovní soutěže škol mikroregionu Šternbersko, MEGA CUP, turnaje v miniházené a atletický trojboj.

5.3.2.4 Tématické dny

Barevný týden

Na podzim se ve škole inspirovali změnami barev na podzim, a proto byl druhý týden v listopadu vyhlášen jako barevný týden. Na každý den byla vybrána jiná barva podzimu a podle ní se děti i učitelé oblékli. Děti měly tímto způsobem možnost uplatnit svou nápaditost a tvořivost při přípravě barevného oblečení a doplňků.

5.3.3 Akce školní družiny

Po konci nebo před začátkem vyučování mají děti možnost využívat široké nabídky činností ve školní družině. Působení školní družiny bylo zaměřeno na výchovu hudební, estetickou, dopravní, pracovní, výtvarnou a sportovní. Oblíbené byly pikniky, přehlídky, slavnosti a různé tradiční (vycházky do přírody, bobování, šipkovaná – hry v lese, společenský ples, podzimní diskotéka) a netradiční akce (karaoke, kloboukový den, šoumen naší školy).

Šoumen naší školy

Každý mohl předvést, v čem je dobrý a přitom se pobavit se při odpoledni nazvaném „Šoumen naší školy“. Soutěžilo se ve čtyřech disciplínách (volná disciplína dle výběru dítěte, profesionální fotografování, reklama formou pantomimy, rozhovor s porotou). Porota vybrala šest nejúspěšnějších dětí, které byly odměněny diplomem a drobnou cenou.

Společenský ples

Cílem tohoto odpoledne bylo seznámit děti s důstojnějším způsobem taneční zábavy, než jsou například diskotéky. Děti se na ples několik dní připravovaly. Jejich úkolem bylo zajistit si vhodné oblečení a nějakou drobnost do tomboly. Na samotné akci byli všichni nejdříve seznámeni s průběhem a etiketou dodržovanou na plese. Děti si vyzkoušely několik společenských tanců, zahrály si různé taneční hry. Vyvrcholením plesu se stala tombola. Bylo

až neuvěřitelné, jak se děti soustředily na správné chování a dodržování všech společenských pravidel. Celý ples se všem líbil a jistě se dočká opakování.

Obr. č. 17: Děti v plesovém oblečení
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

5.4 Dokumentace aktivit (mimo vyučování) ZŠ Jívová v průběhu školního roku 2011 – 2012

Málotřídní základní škola vždy měla ve vesnici nezastupitelné místo. Kromě vzdělávací a výchovné funkce se podílela a stále i podílí na kulturním dění ve vesnici. Organizace práce je v málotřídní škole složitá, ale rozmanitost úkolů poskytuje bohaté možnosti k uplatnění učitelových tvůrčích sil nejen přímo ve vyučování, stejně i v činnostech mimo vyučování. Učitelé proto pořádají z vlastní iniciativy různé další činnosti a programy, do nichž se mohou zapojit žáci školy, rodiče a příznivci školy a ostatní lidé. Mimořádná zájmová činnost musí být přirozenou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Uspokojuje zájmy dětí a částečně vyplní volný čas, protože děti na vesnici nemají žádné nebo omezené možnosti dalších aktivit. Stejný úkol plní v kulturním životě lidí v obci Jívová místní málotřídní základní škola. K dokumentaci těchto aktivit jsme vybrali školní rok 2011-2012.

Veřejnosti jsou poskytovány informace o činnosti školy krátkými zprávami do místního občasníku – Jívovského zpravodaje, na internetových stránkách školy a ve vitríně na náměstí obce u zastávky autobusu. Škola ve spolupráci s obcí Jívová, obcí Hraničné Petrovice a obcí Domašov nad Bystřicí připravuje pro veřejnost nejrůznější kulturní programy, jako například rozsvěcování vánočního stromu, besídky, tematické akce a další. Škola se tímto způsobem snaží zapojit rodiče a přátele školy do mimoškolních činností školy a vhodnou formou prohlubovat komunikaci mezi lidmi.

Základní škola má možnost pořádat tyto akce také díky podpoře dalších subjektů (ZUŠ Moravský Beroun, obec Jívová, MŠ Jívová, MŠ Domašov nad Bystřicí, obec Hraničné Petrovice, Klub seniorů).

5.4.1 Popis jednotlivých aktivit školy

Halloween

Další ročník úspěšné akce pro rodiče s dětmi Halloween, pořádané školní družinou, obcí Jívová a obcí Hraničné Petrovice se konal 4. 11. 2011 od 17.00 – 20.00 hodin v Kulturním domě v Jívové. Akce měla cíl aktivně zapojit děti, rodiče i ostatní občany, aby se pobavili jinou formou a na jiném místě, seznámení s jinými lidmi, prezentovat školu i obec.

Halloweenu se zúčastnilo cca 100 lidí, z toho cca 60 dětí ve věku od 2 do 15-ti let. Lidé se sešli na náměstí s lampiony a děti v kostýmech strašidel v 17.00 hodin. Zde také proběhlo přivítání účastníků a začátek stezky odvahy. Stezku odvahy měly připraveny

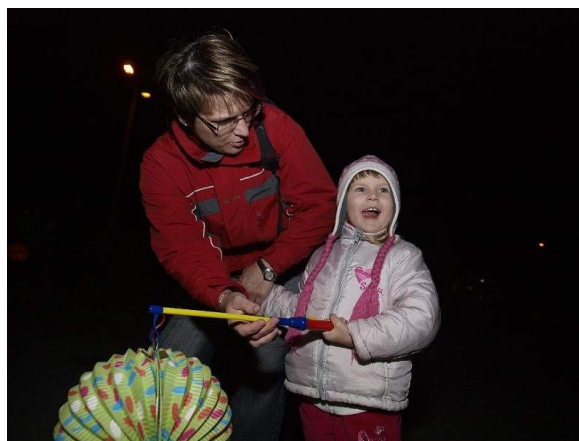
děti z 2. stupně ZŠ Jívová. Poté se všichni společně vydali do kulturního domu, kde byly pro děti připraveny soutěžní a hravé disciplíny k danému tématu (Dýňový bowling, Namaluj strašidlo, Jízda na pekelném stroji, Hádej, kdo jsem, Strašidelný tunel, Chutě a vůně u baby Jagy, Doprav dračí vejce). Jakmile měly děti splněny všechny dané úkoly, dostaly za odměnu diplom a svítící náramek, který byl použit jako doplněk na diskotéku. Občerstvení bylo na celý večer zajištěno (párek v rohlíku, čaj; pro dospělé svařené víno, čaj s rumem). S touto akcí pomáhali rodiče dětí z jívovské školy (Vladimíra Csoková, Kateřina Hamplová, Kristína Chmelová, za obec Hr. Petrovice Ludmila Kalhousová a bývalé děti ze ZŠ Jívová, které jsou nyní na 2. stupni ZŠ ve Šternberku). Závěrem této akce byla diskotéka, kterou všechny provázel DJ Vojta. Hallooween je pořádán každým rokem a patří mezi oblíbené akce školy.

Lada Keňová, Mgr. Magdaléna Martinková a Lenka Kalhousová zajišťovaly organizaci a doprovod po celou dobu konání této akce. (ZŠ Jívová, 2011 [online])

Obr. č.18: Halloweenský program v Kulturním domě

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 19: Lampiónový průvod

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Drakiáda

Drakiáda proběhla jako mimoškolní akce pořádaná ŠD ve spolupráci s obcí Jívová pro rodiče s dětmi.

Asi 30 dětí s rodiči se zúčastnilo druhého ročníku Drakiády v Jívové, kde společně pouštěli draky. Připraveny byly soutěže k akci (soutěž o draka Hezouna, o draka Letce, o draka Kaskadéra, nejmenší drak, největší drak, drak Samotář, drak, který nejvýše letí atd...) Na závěr všichni měli možnost si upéct špekáčky a zakoupit svařené víno. Akce se povedla a měla mezi dětmi i rodiči úspěch, proto jsou do budoucna plánovány další ročníky Drakiády. (ZŠ Jívová, 2011 [online])

Obr. č. 20, 21: Děti s jejich draky
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Vynášení Moreny - vítání jara

Za jednu z mnoha vesnických tradic bylo považováno vynášení tzv. Moreny nebo Mařeny. Lidé se tím loučili s dlouho setrvávající zimou, kterou představovala vyrobená figurína staré báby na dřevěném kříži. Morena byla vynesena za vesnici provázená radujícím se zástupem lidí, kteří zpívali zimě na rozloučenou a vítali přicházející jaro. Na závěr byla figurína hozena do potoka nebo zapálena.

V ZŠ Jívová se učitelé snaží udržovat některé již často zapomínané tradice jako důležitou součást vesnického folklóru. „Vynášení Moreny“ patří tradičně k měsíci březnu. Děti si ve výtvarné výchově ze starého oblečení a krepového papíru vyrobily ošklivou bábu a s říkankou „Byla zima mezi námi, ale už je za horami“ ji v průvodu vynesly za vesnici. Tam ji zapíchly do zbylé hromady sněhu, zapálily a házely na ni sněhové koule. Všechny děti už se těšily na nadcházející jaro. Bez tohoto rituálu by asi jaro ani nepřišlo.

Obr. č. 22: Pálení Moreny

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Rozsvěcování vánočního stromu a vánoční trhy

Koncem listopadu se na Jívové konalo tradiční rozsvěcování vánočního stromu, kterému předcházela vánoční koncert v místním kostele. Mnoho rodičů s dětmi se této akci účastní pravidelně. Pozvánka lákala mimo jiné i na vystoupení pěveckého sboru s doprovodem jazzového tria Blue Can.

Vystoupení v kostele zahájili šternberští trubači, následoval set čtyř písní pěveckého sboru. Samozřejmostí bylo i vystoupení dětí z jívovské základní školy. Po posledních písních pěveckého sboru doprovázeného triem Blue Can, všichni vyšli na náměstí k vánočnímu stromu zpívat vánoční koledy. Po slavnostním rozsvícení vánočního stromu bylo pro děti i dospělé zajištěno občerstvení v podobě čaje, punče, svařeného vína, cukrové vaty. Pedagogové z místní školy prodávali ve stánku vánoční svícny ve tvaru kaprů a další krásné předměty vyrobené dětmi keramického kroužku. (Jívovský zpravodaj, prosinec 2012)

Den otevřených dveří a vánoční tvoření

Ve středu 30.11 2011 se v ZŠ Jívová uskutečnily „Vánoční dílny s rodiči“, které byly součástí akce „Den otevřených dveří“. Na tuto akci byli pedagogy a dětmi ZŠ Jívová pozváni rodiče, prarodiče, děti a další zájemci, kteří si chtěli zpestřit adventní čas a přijít si vyrobit něco pěkného.

Program byl bohatý. Všichni si mohli vyzkoušet svou zručnost, dovednost a trpělivost ve třech dílnách. Vedoucí dílen byli pedagogové ZŠ a paní Lenka Kalhousová, kteří dohlíželi

a radili při výrobě vánočních ozdob. Návštěvníci dílen si mohli vyrobit například andílky z keramiky, andílky z korálek nebo adventní věnce z chvojí.

Příjemná odpolední atmosféra byla doplněna teplým čajem a občerstvením.

Vánoční dílny byly krátkým, tvořivým a pohodovým setkáním rodičů i prarodičů s dětmi a jejich učiteli v každoročním předvánočním shonu. (*Jívovský zpravodaj*, prosinec 2011)

Obr. č. 23: Posezení u zapáleného adventního věnce

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Jarní krášlení a Velikonoční dílny

Pravidelně škola pořádá již před velikonočními svátky Jarní krášlení a Velikonoční dílny. Žáci, rodiče a přátelé školy si mohou zkusit vyrobit tradiční i méně obvyklé velikonoční ozdoby pod vedením pedagogických pracovníků školy nebo rodičů, kteří přispívají svými nápady ke zpestření programu velikonočních dílen. Ke zpříjemnění atmosféry přispívá i to, že mnohé maminky přinesou k ochutnání ukázky svého pekařského umění, škola dodá různé pomazánky a pečivo.

Obr. č. 24: Výroba keramických ozdob
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Obr. č. 25: Malování kraslic voskem
Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

Den matek

Každoročně se nejdůležitější kulturní akcí měsíce května stává společné vystoupení dětí ke Dnu matek. Všichni zúčastnění se na tuto událost pečlivě připravují dlouho dopředu. Zkušená pedagogové sestaví scénář příběhu, za který je většinou zvolen nějaký známý muzikál. Potom asi dva měsíce před samotným vystoupením s dětmi celé školy nacvičují jednotlivé scény, výstupy, písně a tance. V hodinách výtvarné a pracovní výchovy jsou zhotoveny kulisy, děti si zde také vyrobí roztomilé dárky pro maminky. Neméně důležitou úlohu mají i samotní rodiče dětí, kteří malým hercům nachystají (většinou ušijí) krásné kostýmy. Bez nich by představení zdaleka nebylo tak působivé.

Tématem vystoupení ke Dni matek ve školním roce 2011-2012 se stala muzikálová pohádka *At' žijí duchové*. Akce se odehrála v Kulturním domě Jívová. V předsálí si návštěvníci mohli zakoupit některé výrobky dětí z keramického kroužku. Všichni účinkující se na vystoupení velmi těšili, přesto v zákulisí vládla velká tréma. Děti se však naprosto překonaly. Diváci byli nadšeni, smáli se, občas si utírali i slzy a na závěr odměnili děti dlouho trvajícím potleskem.

U těchto představení je velkým přínosem mimo jiné i to, že zde mohou zazářit a uplatnit své schopnosti všechny děti od nejmenších prvňáčků až po nejstarší pátáky.

Důstojnost celé akce je završena promluvou paní starostky a předání květiny a dětských dárečků všem maminkám.

Obr. č. 26: Společná fotografie z vystoupení

Zdroj: (ZŠ Jívová, 2011-2012 [online])

II Empirická část

6 Charakteristika výzkumného problému

6.1 Vymezení problému

Málotřídní školy, které jsou jedním z organizačních typů základních škol nejen v České republice, mají v České republice dlouholetou tradici. Málotřídky nejsou pouze jedním z článků vzdělávacího systému, ale jsou také považovány za významného aktéra vstupujícího do vytváření příležitostí pro činnosti ve volném čase. Zvláště na venkově se škola řadí k významným faktorům ovlivňujícím sociální prostředí, které zahrnuje dále kontext rodiny, sousedství, komunity, včetně podpůrných organizací a spolků. (KNOTOVÁ, TRNKOVÁ).

Kvůli demografickému úbytku dětí, nesplnění povinných počtů žáků na třídu a s tím spojeným úbytkem financí, je mnoho málotřídních škol rušeno. Tento fenomén výrazně limituje i existenci a další život celé obce a přispívá i k odlivu rodin s dětmi z obce.

„Jednostranné rušení málotřídních škol, nepřihlížející dostatečně k zvláštnostem prostředí a potřebám malých obcí, je pro nás výstrahou z minulých let. Jak se ukázalo, má mnohem širší dopad, než jsme schopni domyslet. Všechny tyto skutečnosti proto v současnosti zvýrazňují potřebu citlivého přístupu k celé této problematice.“ (VALACHOVÁ, 2005)

Jsme přesvědčeni o tom, že existují způsoby, jak školu na vesnici zachovat. Pokud je málotřídní škola otevřená novým a netradičním přístupům, velmi často žákům nabízí neobvyklé metody a způsoby vyučování. Učitelé se mnohdy věnují dětem nad rámec svých povinností a jejich vztah k vyučování je originální a inovativní. Málotřídní škola potom může směle konkurovat nabídce plně organizovaných škol v nejbližším okolí obce.

6.2 Cíl výzkumného šetření a stanovení předpokladů

Hlavním cílem výzkumného šetření je zjistit názor rodinných příslušníků, jestli je pro ně důležité zachovat a podporovat tradici, činnosti a prosperitu málotřídní školy v obci Jívová, která působí nejen jako vzdělávací instituce, ale i jako významný kulturní činitel v obci.

Byly stanoveny následující dílčí cíle:

- 1.) Zjistit, jestli jsou na málotřídní škole lepší vztahy mezi dětmi a učiteli.
- 2.) Zjistit, jestli jsou rodiče a rodinní příslušníci spokojeni s výběrem málotřídní školy.
- 3.) Zjistit názor rodičů a rodinných příslušníků na zvládnutí otázky šikany na malotřídní škole.

Stanovené hypotézy:

H₁: Rodiče a rodinní příslušníci jsou spokojeni s málotřídní školou, tento typ školy poskytuje jejich dítěti kvalitní vzdělání a podmětné prostředí.

H₂: Na málotřídní škole jsou lepší vztahy mezi učiteli a žáky než na plně organizované škole.

H₃: Na málotřídní škole je menší výskyt prvků šikany mezi dětmi, protože učitelé mají žáky pod větší kontrolou.

H₄: Část rodičů a rodinných příslušníků není spokojena s málotřídní školou a raději by uvítala plně organizovanou školu.

7 Metody výzkumného šetření

Existuje hodně metod, jež jsou užívány ke sběru datového souboru. Pro tuto diplomovou práci byla zvolena forma anonymního dotazníku, který je podle našeho mínění pro daný výzkumný projekt nejvhodnější.

7.1 Dotazník

K velmi frekventovaným metodám získávání dat patří dotazník. Sběr údajů pomocí dotazníku lze charakterizovat jako kladení písemných otázek, na něž je odpovídáno písemnou formou. Jedná se o poměrně jednoduchý a rychlý způsob sběru údajů, jelikož lze otázky formulovat takovým způsobem, abychom získali údaje, které jsou pro výzkum relevantní. Mezi výhody anonymního dotazníku lze řadit sběr pravdivějších údajů, protože se respondenti nemusí obávat zneužití získaných informací proti nim. Na druhé straně anonymita může zapříčinit vyšší míru nezodpovědnosti při vyplňování dotazníku (CHRÁSKA, 2007).

7.2 Popis a použití dotazníku

Pro účely této diplomové práce byl připraven nestandardizovaný dotazník, který jsme sami zkonstruovali. Jeho jednotlivé položky jsme konstruovali na základě hypotéz a předpokladů, jež jsme stanovili v úvodu empirické části.

V dotazníkovém šetření byly uplatněny položky s uzavřenou možností odpovědi (polytomické) a jedna položka s otevřenou možností odpovědi.

Dotazník (viz příloha č. 1) pojal celkem 11 nestandardizovaných otázek určených pro rodiče a rodinné příslušníky žáků základní školy obce Jívová. Za rodinného příslušníka jsou v tomto šetření považováni ostatní plnoletí členové rodiny jako prarodiče, tety, strýcové, kteří se o dítě mohou starat místo rodičů z důvodů nepříznivé sociální situace nebo jiných důvodů. Dále nesmí být opomenuty ani další osoby jako opatrovníci, nevlastní rodiče.

7.3 Popis průběhu výzkumného šetření (metodika)

Sběr dat byl realizován v Olomouckém kraji, a to konkrétně v základní škole obce Jívová. V teoretické části práce jsme se nejprve zabývali charakteristikou, specifiky a historií všech málotřídních škol v České republice. Poté jsme potřebovali zvolit pro náš výzkum jednu

konkrétní málotřídní školu, jejíž celkovou činnost ve vyučování i mimo něj bychom chtěli zdokumentovat jako vhodný příklad všech kvalitních málotřídních škol. Málotřídní základní škola Jívová byla vybrána proto, že jsme s touto školou a některými jejími pracovníky byli seznámeni již dříve, a proto spolupráce s ní se nám jevila jako dobrá možnost.

V distribuci dotazníků pro rodiče a rodinné příslušníky žáků základní školy s námi spolupracovali jednotliví třídní učitelé.

Na začátku šetření bylo rozdáno 38 dotazníků, z celkového počtu 45. Návratnost dotazníků činila 68,4 procent (26 kusů dotazníků). Všechny vyplněné dotazníky byly podrobeny vizuální kontrole, přičemž dva musely být vyřazeny, protože nebyly kompletně vyplněny. Daný výzkumný soubor se tedy skládá z celkem 24 respondentů. Získaná data z tohoto souboru byla plně vyhodnocena v následující části práce.

	absolutní počet	procenta
celkový počet dotazníků	45	
dotazníky rozdané žákům ZŠ	38	100,0 %
návratnost dotazníků	26	68,4 %
vyřazené dotazníky	2	5,3 %
zpracovaný materiál	24	63,2 %

Tabulka č. 2 – Počty dotazníků

Zdroj: (Vlastní)

8 Analýza a vyhodnocení dotazníkového šetření

8.1 Vyhodnocení výzkumu

Vyhodnocení datového souboru bylo provedeno za pomoci počítačového programu Microsoft Excel. Data byla nejprve vložena do tabulky, kde řádky tabulky odpovídají jednotlivým možnostem dotazu. Ve sloupcích jsou uváděny počty odpovědí pro jednotlivé možnosti, vyjádřené počtem a procentem. Po sestavení těchto tabulek jsme přistoupili k vytvoření grafů, které vizuálně prezentují jednotlivé odpovědi. Vodorovná osa grafu představuje možné odpovědi dotazníku a svislá osa určuje počty odpovědí pro jednotlivé dotazy. Takto připravené tabulky a grafy byly vloženy do vlastního textu.

8.2 Analýza dat

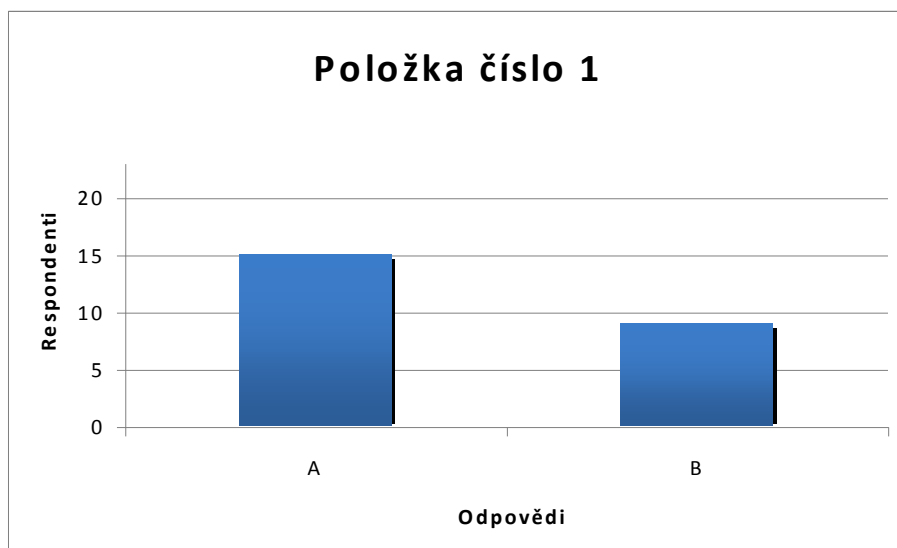
V dotazníkovém šetření bylo deset otázek s uzavřenou možností volby odpovědi a jedenáctá otázka byla s volnou možností odpovědi. V této položce respondenti uváděli výhody a nevýhody málotřídní školy a opětovně reagovali na některé položky z dotazníku nebo specifikovali svůj postoj uvedený v předchozích odpovědích. Vybrané názory jsme si dovolili citovat v následující části práce. Citace jsou ohraničeny uvozovkami a v textu odlišeny jiným typem písma – kurzívou. U citací nejsou uvedeni autoři, protože dotazník byl anonymní.

1. Uved'te, z jakého důvodu Vaše dítě navštěvuje malotřídní školu.

odpovědi	počet odpovědí	procenta
A) Chtěli jsme, aby naše dítě navštěvovalo malotřídní školu	15	62,5 %
B) Tato škola je v obci a nebyla zde jiná možnost, kam dítě poslat (z finančních, časových či jiných důvodů)	9	37,5 %

Tabulka č. 3

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 1

Zdroj: (Vlastní)

V úvodu našeho výzkumu bylo důležité objasnit, z jakého důvodu rodiče nebo rodinní příslušníci posílají své děti do malotřídní školy, protože některé následující otázky vycházely z tohoto zjištění.

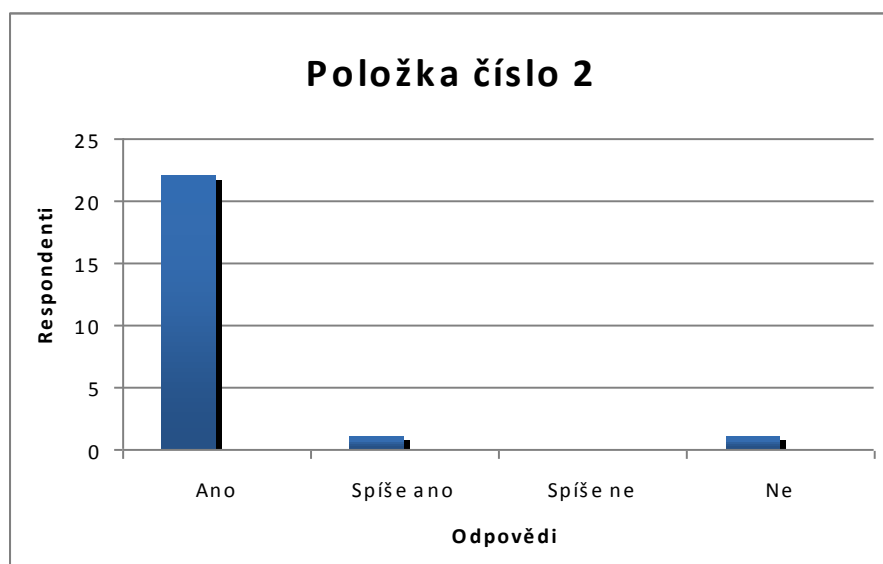
V první položce dotazníkového šetření byly respondentům nabídnuty dvě možné odpovědi. Nadpoloviční většina odpovídajících (65,2%) zvolila první možnost, tedy že chtěli, aby jejich dítě navštěvovalo malotřídní školu. Zbývajících 34,8 % rodičů či rodinných příslušníků posílá své dítě do této školy, protože je v obci a neměli jinou možnost kam své dítě přihlásit. Tento fakt může vyplývat i ze skutečnosti, že dojíždění do plně organizované školy, která je mimo obec, je náročné na čas, peníze a fyzicky únavné hlavně pro prvňáčky.

2. Je výhodou, že dítě navštěvující málotřídní školu není vytrženo z prostředí, které zná?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	22	91,6 %
Spíše ano	1	4,2 %
Spíše ne	0	0,0 %
Ne	1	4,2 %

Tabulka č. 4

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 2

Zdroj: (Vlastní)

91,6 % respondentů si je jisto, že je výhodou, že dítě navštěvující školu v obci není vytrženo z místa, které zná. Dítě zde má kamarády ze svého nejbližšího okolí, nemusí si zvykat na nové prostředí. To může být pro malé dítě stresujícím faktorem. Proto ve škole, jejíž kolektiv je pro dítě známý už z mateřské školy, může žák podávat lepší výkon. Spíše ano byla odpověď pouze 4,2 % respondentů.

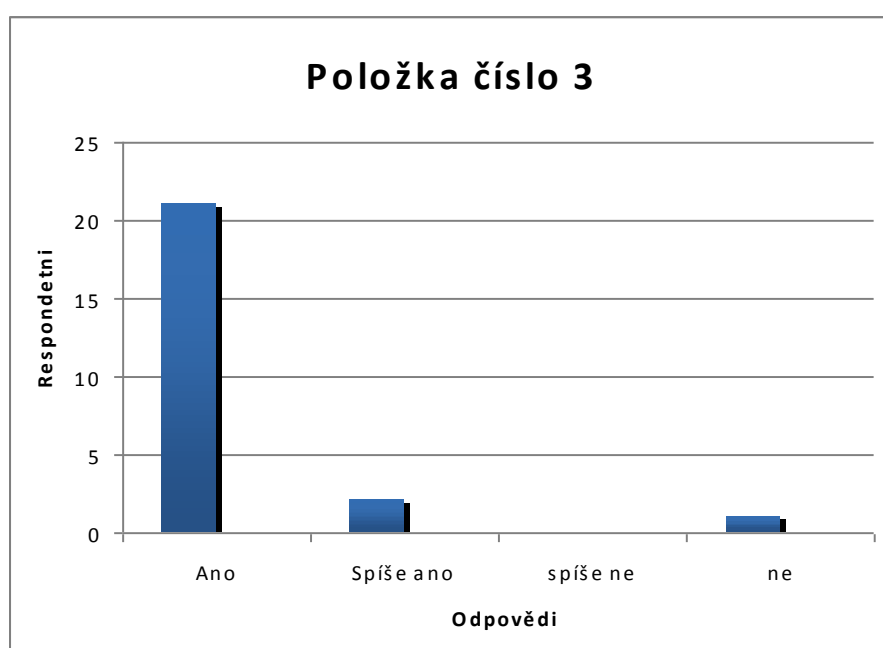
4,2 % respondentů (což v tomto případě znamená jeden odpovídající) pravděpodobně vidí jako lepší, když dítě už od začátku školní docházky navštěvuje velkou školu a při přechodu z prvního stupně na druhý nemá problémy se zvyknutím si na jiný kolektiv dětí a na nové školní prostředí.

3. Jste rádi, že Vaše dítě navštěvuje málotřídní školu?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	21	87,5 %
Spíše ano	2	8,3 %
spíše ne	0	0,0 %
ne	1	4,2 %

Tabulka č. 5

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 3

Zdroj: (Vlastní)

Málotřídní školy mají svá specifika a rozdíly ve srovnání s plně organizovanou školou. Cílem této otázky bylo zjistit, jestli jsou rodiče a rodinní příslušníci spokojeni s tím, že posílají své dítě právě do málotřídní školy.

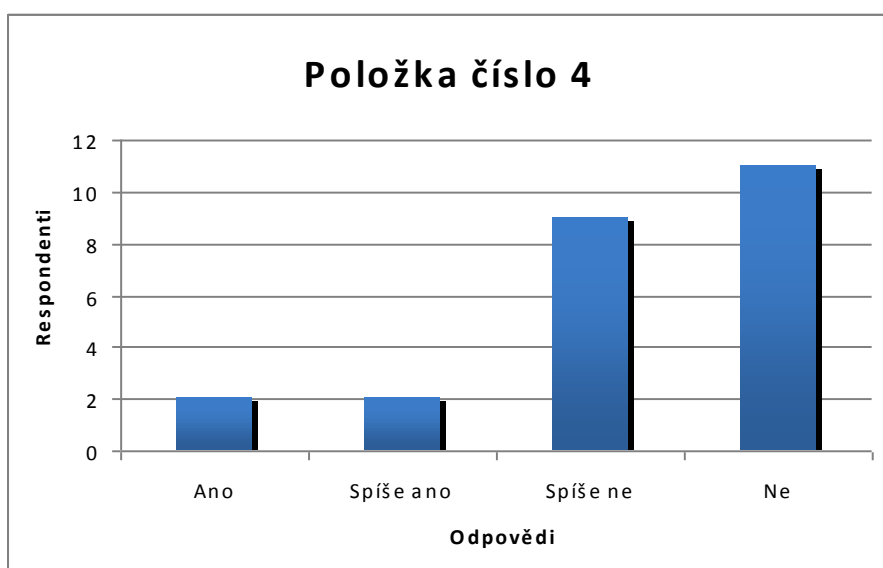
Graf č. 3 a tabulka č. 5 přibližují výsledky otázky č. 3. Dotazníkem jsme zjistili, že 95,8 % respondentů je s volbou školy spokojena a pouze 4,2 % respondentů by raději upřednostnilo školu plně organizovanou.

4. Uvítali byste raději, kdyby Vaše dítě navštěvovalo plně organizovanou základní školu?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	2	8,3 %
Spíše ano	2	8,3 %
Spíše ne	9	37,5 %
Ne	11	45,9 %

Tabulka č. 6

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 4

Zdroj: (Vlastní)

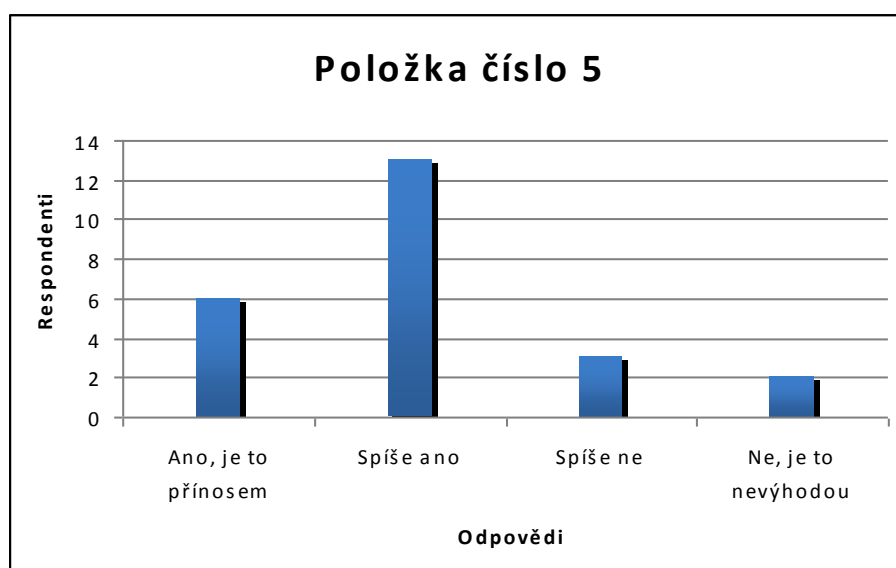
Při pohledu na dopovědi v této položce je možné vycházet také z položky číslo 1, ve které 37,5 % respondentů nemělo přímo záměr posílat své dítě do málotřídni školy. Z grafu č. 4 lze vyčíst, že pouze 16,6 % respondentů by uvítalo, kdyby jejich dítě navštěvovalo plně organizovanou školu. 83,4 % odpovídajících s možností zvolit si pro své dítě málotřídni školu je spokojeno nebo spíše spokojeno.

5. Myslíte si, že je pro Vaše dítě přínosem být ve spojené třídě?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano, je to přínosem	6	25,0%
Spíše ano	13	54,2%
Spíše ne	3	12,5%
Ne, je to nevýhodou	2	8,3%

Tabulka č. 7

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 5

Zdroj: (Vlastní)

Odpověď na otázku přínosu spojených tříd pro žáka málotřídních škol je obtížná. Je potřeba zvážit výhody toho, že dítě se učí schopnosti samostatné práce, spolupráce se spolužáky a dovednosti respektovat ostatní děti. Neopomenutelný je také fakt, že při spojení postupných ročníků si dítě ve volných chvílích velmi často opakuje s mladšími dětmi loňskou látku nebo naopak mladší dítě pochytí od starších mnoho nového. V nespojených třídách tato možnost nenastává a dítě se ve volných chvílích třeba jen obyčejně nudí. Na druhou stranu při práci spojených ročníků často vzniká ve třídě větší ruch a dítě musí při samostatném plnění svých úkolů vynaložit více úsilí na soustředění.

Dovolujeme si zde citovat jeden z názorů uvedený v dotazníku: „Všechno má své výhody a nevýhody, nemyslíte?“ Projevilo se to i ve větším rozvrstvení odpovědí respondentů.

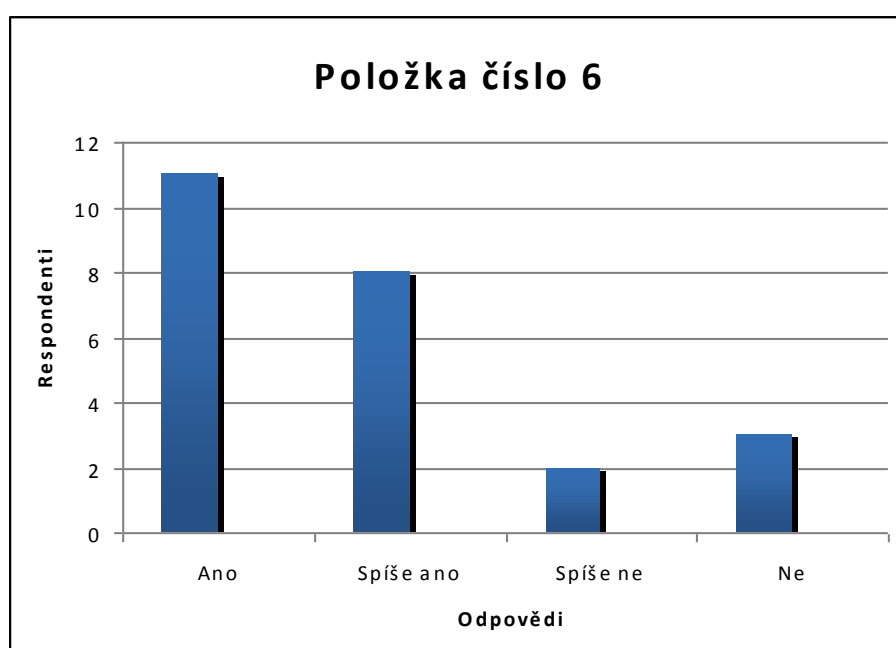
U 25,2 % odpovídajících převládá názor, že spojené třídy jsou pro dítě přínosné: „*Ve spojených třídách se děti už v útlém věku učí pracovat v týmu, což je pro dnešní profesní život nezbytné.*“ Nadpoloviční většina respondentů (54,2%) si myslí, že pro jejich dítě je spíše výhodou být ve spojené třídě. V dotazníkovém šetření se však objevilo i 20,5 % respondentů, kteří mají na tuto otázku opačný názor.

6. Myslíte si, že se může učitel dostatečně věnovat dětem ve spojených třídách?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	11	45,8%
Spíše ano	8	33,3%
Spíše ne	2	8,3%
Ne	3	12,5%

Tabulka č. 8

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 6

Zdroj: (Vlastní)

Při analýze této otázky je potřeba si uvědomit, že spojení dvou a více ročníků do jedné třídy je vyváжено menším počtem dětí. Záleží především na schopnostech učitele, jak si umí časově zorganizovat střídání jednotlivých aktivit a činností se žáky ve spojených třídách. Menší počet dětí navíc umožňuje uplatňovat u dětí, které to potřebují, větší individuální přístup.

Na předchozí pátou otázku (Myslíte si, že je pro Vaše dítě přínosem být ve spojené třídě?) odpověděl negativně stejný počet respondentů (20,5 %) jako v otázce č. 6.

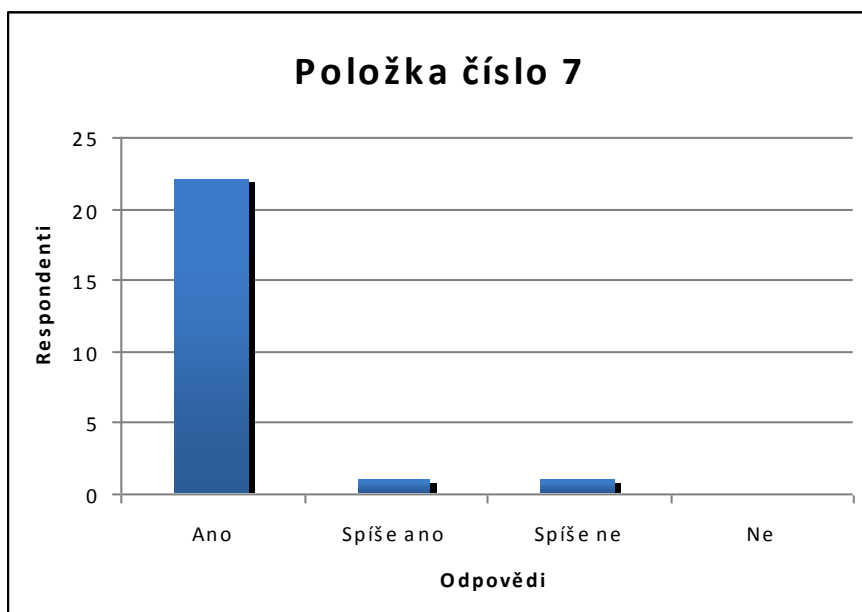
Předpokládáme, že by tomu tak mohlo být proto, že tito respondenti vidí jako největší nevýhodu málotřídních škol právě spojené třídy.

7. Učitelé znají děti nejen ve svých třídách, ale i třídách ostatních a proto vládne na málotřídní škole lepší atmosféra než v plně organizované škole.

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	22	91,6%
Spíše ano	1	4,2%
Spíše ne	1	4,2%
Ne	0	0,0%

Tabulka č. 9

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 7

Zdroj: (Vlastní)

Převážná většina respondentů (95,8 %) zaujímá kladný názor, pouze 4,2 % odpovídajících (jeden hlas) je proti. Jako výhoda že se na málotřídní škole všichni znají je uváděno často i v otázce č. 11. Citace názoru respondenta: „V málotřídní škole se všichni znají (učitelé znají všechny děti ze školy; děti se spolu kamarádí i mezi ročníky), což vytváří lepší

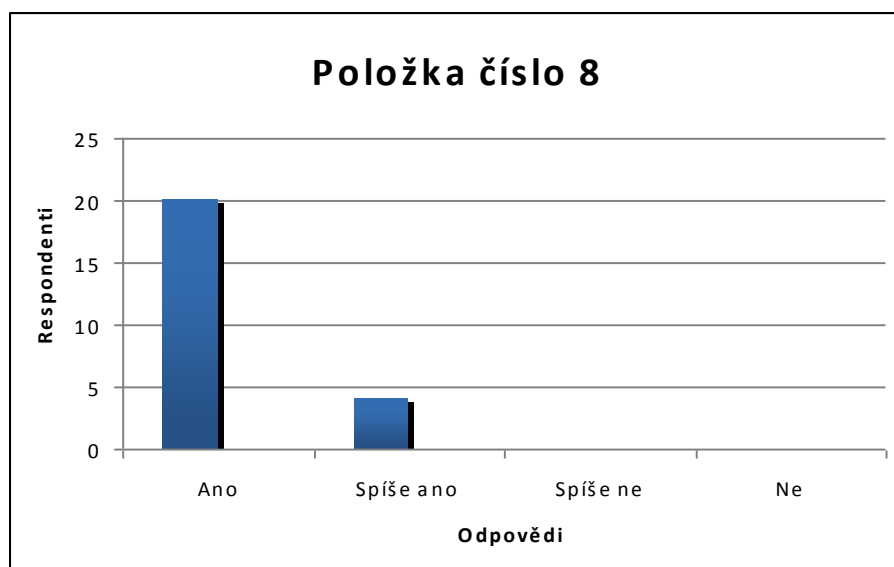
atmosféru. Například se snadněji řeší problémy. Nemám problém řešit s ředitelkou či třídní učitelkou jakoukoliv záležitost a hovořit o ní.“

8. Zvládá málotřídní škola lépe problematiku šikany?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	20	83,3%
Spíše ano	4	16,7%
Spíše ne	0	0,0%
Ne	0	0,0%

Tabulka č. 10

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 8

Zdroj: (Vlastní)

Všichni respondenti souhlasili s tím, že málotřídní škola otázku šikany zvládá lépe než velká plně organizovaná škola. Tento názor se potvrdil i mnoha odpověďmi na otázku č. 11, kdy několik rodičů uvedlo jako výhodu málotřídní školy to, že učitelé lépe zvládají problémy, které mají děti mezi sebou, díky menšímu počtu žáků na škole.

Dovolujeme si citovat názor jednoho z respondentů, který uvedl v právě již zmiňované jedenácté položce dotazníku: „Myslím si, že šikana v této škole není. Jakýkoliv incident se

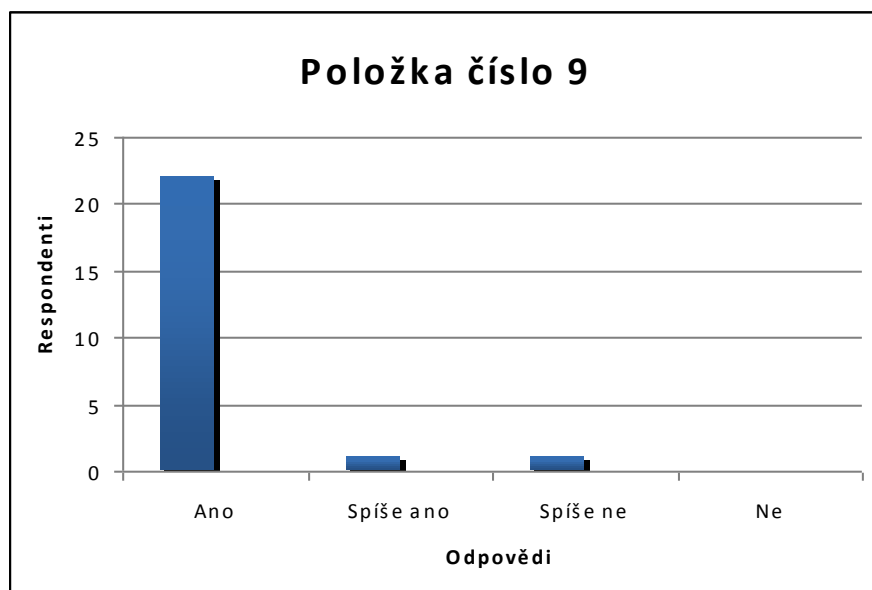
totiž neodehraje bez toho, aby o tom učitelé a ředitelka nevěděli. Nemá čas se rozvinout, protože se řeší hned v zárodku. “

9. Je výhodou pořádání mimoškolních aktivit, do kterých se zapojují společně učitelé, děti i členové rodiny?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	22	91,6%
Spíše ano	1	4,2%
Spíše ne	1	4,2%
Ne	0	0,0%

Tabulka č. 11

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 9

Zdroj: (Vlastní)

Otázka č. 9 v dotazníkovém šetření zkoumala, jestli je výhodou pořádání mimoškolních aktivit, do kterých se zapojují společně učitelé, děti i členové rodiny. Lze konstatovat, že všichni dotazovaní odpověděli téměř shodně – 95,8 % souhlasilo, pouze 4,2 % nesouhlasilo.

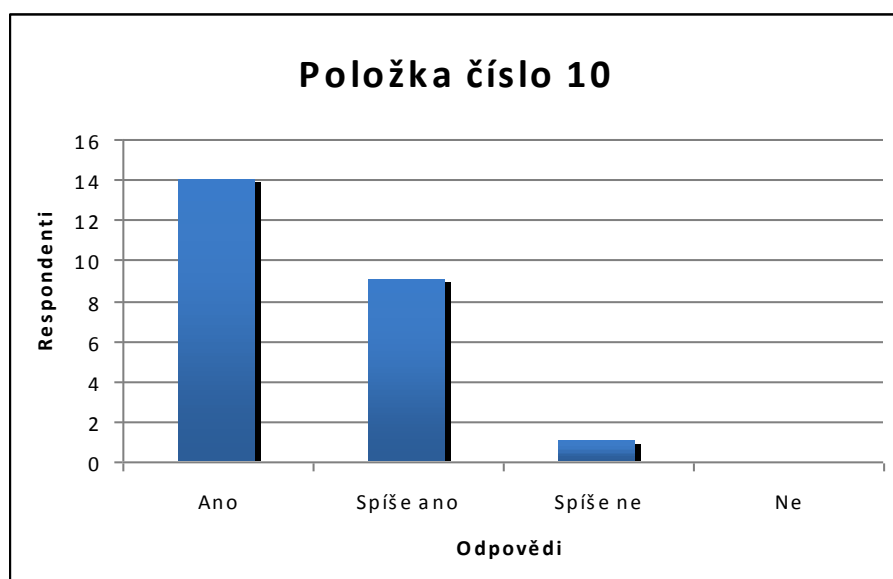
Společné akce školy, dětí a rodičů umožňují rodinným příslušníkům získat hlubší a fundovanější pohled na dění ve škole, práci jejich dětí a učitelů. Rodiče často ve svém dítěti objeví vlastnosti a schopnosti, které si dříve neuvědomovali a více si váží také práce učitelů. Učitelé naopak více poznávají rodinné prostředí dětí a mnohdy je hlouběji pochopí. Celkově lze říci, že nové vztahy, které nutně na těchto akcích vznikají mají pro všechny zúčastněné pozitivní přínos a je možné je jen doporučit.

10. Myslíte si, že málotřídní školy, ale i plně organizované základní školy, nejsou pouze jedním z článků vzdělávacího systému, ale jsou také považovány za významného aktéra vstupujícího do vytváření příležitostí ve volném čase?

odpovědi	počet odpovědí	procenta
Ano	14	58,3%
Spíše ano	9	37,5%
Spíše ne	1	4,2%
Ne	0	0,0%

Tabulka č. 12

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 10

Zdroj: (Vlastní)

Jak již bylo řečeno, škola představuje na vesnici kromě vzdělávací a výchovné organizace i významného společensko-kulturního činitele. Pestrý výčet akcí pořádaných málotřídní základní školou Jívová byl popsán v kapitole 5.4.

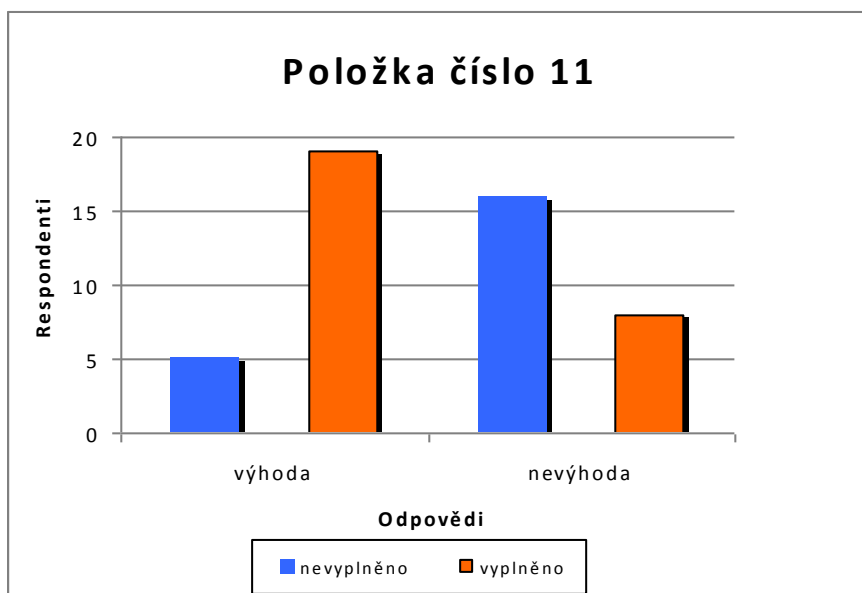
S tímto názorem se v otázce č. 10 ztotožnila převážná většina dotazovaných (95,8 %), pouze 4,2 % dotazovaných o tom přesvědčeno není.

11. Napište, jaké si myslíte, že jsou dvě výhody a dvě nevýhody málotřídní školy. Pokud podle Vás žádnou výhodu/nevýhodu pro Vaše dítě málotřídní škola nepředstavuje, tak vybranou kolonku proškrtněte.

	nevyplněno		vyplněno		celkový počet hlasů
	počet hlasů	procenta	počet hlasů	procenta	
výhoda	5	20,8 %	19	79,2 %	24
nevýhoda	16	66,7 %	8	33,3 %	24

Tabulka č. 13

Zdroj: (Vlastní)

Graf č. 11

Zdroj: (Vlastní)

Respondenti zmiňovali v dotazníkovém šetření především výhody, tedy pozitiva (mnohdy i více než pouze dvě) málotřídních škol. Jako nejčastější výhoda a přínos vzdělávání žáků na málotřídní škole bylo uvedeno domácí, až téměř rodinné prostředí školy, dále to, že se učitelé, děti i rodiče vzájemně znají a je zde proto i lepší spolupráce mezi učiteli a rodiči. Nezanedbatelný počet respondentů též zmínil jako výhodu individuální přístup učitelů na málotřídní škole a též si myslí, že se učitelé mohou žákům více věnovat a lépe řešit problémy díky menšímu počtu dětí na málotřídní škole. Paradoxně někteří z odpovídajících vidí právě spojené ročníky ve třídě jako výhodu a jiní jako nevýhodu.

Jako jednu z mála nevýhod uváděli respondenti své obavy z přechodu dětí do šestého ročníku v plně organizované škole, kde mohou mít děti zvyklé na rodinnou a známou atmosféru málotřídní školy problém přizpůsobit se neznámému prostředí a většímu kolektivu spolužáků.

Právě kvůli již výše uvedeným důvodům, projevíli rodinní příslušníci žáků přání, že by v základní škole Jívová bylo dobré mít i druhý stupeň.

9 Ověření a platnost předpokladů a shrnutí výsledků

9.1 Ověření platnosti stanovených hypotéz:

H₁: Rodiče a rodinní příslušníci jsou spokojeni s málotřídní školou, tento typ školy poskytuje jejich dítěti kvalitní vzdělání a podmětne prostředí.

Kvalitu málotřídních škol a podnětnost jejich prostředí zkoumají otázky dotazníkového šetření č. 1, 3, 4 a 5. Lze z nich vysledovat, že málotřídní školu si pro své dítě přímo vybralo 62,5% respondentů. 95,8 % dotazovaných je spokojeno, že jejich dítě navštěvuje málotřídní školu. Tento názor nám potvrzují i výsledky otázky č. 4, kdy 83,4 % respondentů by nechtělo nebo spíše nechtělo, aby jejich dítě navštěvovalo plně organizovanou školu. V otázce č. 5 se 79,2 % dotazovaných vyjadřuje, že je pro jejich dítě přínosem být ve spojené třídě. Za projev spokojenosti s málotřídní školou lze považovat i spontánní vyjádření jedné z respondentek v položce č. 11: „*Všechny výhody jsem v dotazníku označila. Málotřídní školy jsou SUPER!*“

Na základě těchto převážně kladných vyjádření spokojenosti respondentů s málotřídní školou a hodnotou jejího vzdělávání a prostředí můžeme stanovit, že pravdivost hypotézy lze potvrdit.

H₂: Na málotřídní škole jsou lepší vztahy mezi učiteli a žáky než na plně organizované škole.

Málotřídní školy jsou typické tím, že je na nich menší počet pedagogických pracovníků i žáků než na školách plně organizovaných. Učitelé mají lepší přehled o dětech, vztazích mezi nimi i o možných problémech ve škole. Všechny děti znají jménem a také žáci jsou v bližším kontaktu s učiteli z jiných tříd. Všechny děti z první až páté třídy jsou velmi často pohromadě (například svačinky, společné akce, družina) a to do jisté míry připomíná rodinné prostředí, kdy starší mnohdy pomáhají mladším a tolerují je. Mladší děti se naopak učí respektu ke starším.

V dotazníkovém šetření se odpovědi na tuto hypotézu zabývala položka č. 7, č. 9 a č. 11. 95,8 % dotazovaných souhlasí s tím, že učitelé znají děti nejen ve svých třídách, ale i třídách ostatních a proto vládne na málotřídní škole lepší atmosféra než v plně organizované škole a že pořádání mimoškolních aktivit, do kterých se zapojují společně učitelé, děti i členové rodiny je výhodou. Je tedy možné tvrdit, že je hypotéza pravdivá.

H₃: Na málotřídní škole je menší výskyt prvků šikany mezi dětmi, protože učitelé mají žáky pod větší kontrolou.

Touto hypotézou se zabývala otázka č. 8 (Zvládá málotřídní škola lépe problematiku šikany?). Na danou otázku odpovědělo celkem 100 % respondentů ano nebo spíše ano. Lze tedy konstatovat, že hypotézu není možné vyvrátit.

H₄: Část rodičů a rodinných příslušníků není spokojena s málotřídní školou a raději by uvítala plně organizovanou školu.

Odpověď na pravdivost čtvrté hypotézy můžeme dohledat v reakcích respondentů 3. a 4. otázky dotazníkového šetření. Předpokládali jsme, že část odpovídajících by raději pro své dítě zvolila plnění povinné školní docházky v plně organizované škole, protože s málotřídní školou není spokojena. Náš odhad byl potvrzen. Odpověď ne zaznačilo v otázce č. 3 (Jste rádi, že vaše dítě navštěvuje málotřídní školu?) 4,2 % respondentů a v otázce č. 4 (Uvítali byste raději, kdyby Vaše dítě navštěvovalo plně organizovanou školu?) by plně organizovanou školu pro své dítě upřednostnilo pouze 16,6 % dotazovaných. Můžeme tedy konstatovat, že hypotézu nelze vyvrátit.

9.2 Shrnutí výsledků

Podle dat získaných v dotazníkovém šetření lze konstatovat, že se všechna očekávání hypotéz naplnila. Rodiče jsou přesvědčeni, že na tomto typu škol jsou lepší vztahy mezi dětmi a učiteli. Málotřídní školu si pro své dítě zvolili záměrně a se svým výběrem jsou spokojeni. Také otázka šikany, která se v dnešní době stává velmi závažným problémem, je na málotřídní škole lépe zvládnuta. Z grafů vyplývá, že se rodiče rádi účastní akcí pořádaných školou, oceňují přístup učitelů k dětem, líbí se jim „rodinné“ prostředí školy. Uvedli, že by chtěli málotřídní školu zachovat a dále ji podporovat. Dovolili jsme si na závěr vybrat a citovat jeden z názorů respondentů dotazníku: *„Přáli bychom si velmi podpořit malé vesnické školy a rozšířit jejich možnosti i jinde...“*

Závěr

V povědomí mnoha lidí je myšlenka, že málotřídní školy jsou něco již dávno překonaného, zastaralého a vhodného pouze do „okrajových částí“ naší země. Snažili jsme se touto prací dokázat, že tento typ škol je významnou součástí našeho školského systému. Z celkového množství škol v republice zauímají málotřídní školy 40%.

Již od samého počátku byly všechny školy organizovány jako málotřídní. Postupem času ve větších obcích a městech vznikaly školy s větším počtem žáků, který dovoľoval vytvářet plně organizované školy, v nichž byl v každé třídě pouze jeden postupný ročník. Až v počátcích 20. století se objevily snahy málotřídní školy v malých obcích rušit a žáky těchto škol vzdělávat ve velkých, plně organizovaných školách. Tato úsilí měla však nedozírné následky. Málotřídní škola je zapojena do složité sítě vztahů na lokální i regionální úrovni. Zánikem škol v obci byl negativně ovlivněn rozvoj lokality. Obec je škola vnímána jako prvek občanské vybavenosti. Proto obec bez školy nemá pro lidi perspektivu a ti se stěhují do jiných lokalit.

V teoretické části práce jsme ještě před uvedením do problematiky málotřídních škol přistoupili ke stručnému popsání historie povinné školní docházky na území České republiky. Navázali jsme charakteristikou současného školského systému v ČR, legislativy a organizačního členění institucí poskytujících základní vzdělávání v zemi. Po tomto stručném úvodu jsme mohli přistoupit k hlavnímu tématu práce – málotřídním základním školám. Nejdříve jsme zmínili historii málotřídních škol od roku 1774 až do současnosti. Vyjádřili jsme se k pojmenování „málotřídní škola“, které je shodné s názvem škola „neplně organizovaná“. Uvedli jsme, že málotřídní školy mají svá specifika, ale obsah vyučování a cíle vzdělávání jsou stejné/shodné, jako na plně organizovaných školách. Dále jsme se věnovali konkrétní málotřídní škole – základní škole Jívová. Abychom poznali důvody toho, jaká je tato škola v současnosti, bylo nutné krátce shrnout jak historii školy Jívová, tak i historii samotné obce. Pokladem pro empirickou část práce byl popis nejrůznějších projektů a soutěží, jichž se škola účastní, rovněž i zájmových kroužků a mnohých mimoškolních aktivit, které škola pořádá. Zmíněné aktivity byly doplněny krátkým textem a někde fotografií.

V empirické části diplomové práce jsme se snažili proniknout do problematiky zachování a podpory vybrané málotřídní školy – ZŠ Jívová. V úvodu jsme stanovili cíle a hypotézy, na které jsme pomocí dotazníkového šetření chtěli nalézt odpověď. Průzkumem částí zúčastněné veřejnosti jsme se dozvěděli, že většina rodičů považuje málotřídní školy za vhodnou volbu vzdělávání svého dítěte. Jistě i zde lze nalézt různá negativa, ale mnohé klady

málotřídních škol je zdaleka převažují. Mezi neopomenutelné výhody určitě patří například menší počet žáků, lepší vztahy mezi celým kolektivem školy, individuální přístup pedagogů k žákům, snadnější dostupnost školy pro děti z hlediska dojíždění. Velký význam má též funkce školy na život vesnice, neboť v obci, ve které zanikne škola postupně ustává kulturní a společenský život. Lidé v těchto oblastech si pro své bydlení volí raději jiná místa, snižuje se dopravní obslužnost, možnost pracovních příležitostí a podobně. Lze tedy říci, že k otázce rušení či zachovávání málotřídek je nutno přistupovat odpovědně a citlivě. Málotřídní školy si ze strany státu i široké veřejnosti rozhodně zaslouží veškerou finanční a právní podporu.

Jedním z cílů této práce bylo zvýšit informovanost širší veřejnosti o problematice a významu málotřídních škol. Chtěli jsme specifikovat hlavní myšlenky a klady málotřídek, vyjádřit to, čím přispívají k rozvoji a udržení kulturního a společenského života. Naším záměrem bylo též ukázat pedagogům plně organizovaných škol význam, specifika a často netradiční novátorské metody výuky, z kterých by jistě mohli čerpat různé nápady i pro svou školu. Velká část rodičů dětí málotřídní školy ZŠ Jívová si uvědomuje klady a význam této školy pro jejich děti i pro celou obec. Věříme, že poznatky obsažené v této práci mohou sloužit k tomu, aby hodnotu a důležitost málotřídek pochopila i široká veřejnost.

Seznam použité literatury a pramenů

BARTOŠ, Josef; KOVÁŘOVÁ, Stanislava. *Dějiny obce Jívová*. 1. vyd. Jívová, 1999. 120 s. ISBN 80-238-5047-4.

DOLÁKOVÁ, Hana. Vánoční dílny v ZŠ Jívová. *Jívovský zpravodaj*, prosinec 2011

CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. 265 s. Pedagogika. ISBN 978-80-247-1369-4.

Jívovský zpravodaj, prosinec 2012

LÁTKOVÁ, Zdeňka. Dobrá venkovská škola se velké městské svou kvalitou vyrovná. *ZN ZEMSKÉ NOVINY*. 1997, 17.3. s. 12.

MIKLO, Ján. *Modernizácia výchovy a vzdelávania v málotriedných školách*. 1. vyd. Praha: SPN, 1976. 200 s. ISBN 67-477-80.

MUSIL, František; . *Naše málotřídní školy*. 1. vyd. Praha: SPN, 1964. 195 s.

NELEŠOVSKÁ, Alena.; SPÁČILOVÁ, Hana. *Didaktika primární školy*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2005. 254 s. ISBN 80-244-1236-5.

RAŠKOVÁ, Miluše. *Elementární učení o přírodě a společnosti od minulosti k současnosti*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. 69 s. Skripta. ISBN 80-244-1381-7.

Školní kronika 1985 – 2012 (Základní škola Jívová)

ŠTĚPÁNEK, Čeněk. *Málotřídní škola v novém prostoru*. Praha: Dědictví Komenského, 1938. 140 s.

ŠVANCAROVÁ, Iva. *Základy pedagogiky pro učitelské studium*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2005. 291 s. ISBN 80-7080-573-0.

TRNKOVÁ, Kateřina; KNOTOVÁ, Dana; CHALOUPKOVÁ, Lucie. *Málotřídní školy v České republice*. Brno: Paido, 2010. 197 s. ISBN 978-80-204-8.

TUPÝ, Karel. *K didaktickým problémům málotřídních škol*. 1. vyd. Praha: SPN, 1978. 145 s. ISBN 14-775-78.

VAŠÍČEK, Václav. *Historie školství od zavedení povinné školní docházky*. Olomouc, 2012. 52 s. Bakalářská práce na Filozofické fakultě Univerzity Palackého na katedře sociologie a andragogiky. Vedoucí bakalářské práce Dalimila Gadasová.

ZPRAVODAJOVÉ ZN. Nad málotřídkami se začínají stahovat mračna. *ZN ZEMSKÉ NOVINY*. 1997, 17.3. s. 12.

Elektronické zdroje

Akce Drakiáda. [online] ZŠ Jívová [cit. 2012-02-02] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/dokumenty/>>

Akce 2011 Halloween. [online] ZŠ Jívová [cit. 2012-02-02] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/dokumenty/>>

Bílá kniha - národní program rozvoje vzdělávání v České republice. [online] [cit. 2013-02-10] Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/bila-kniha-narodni-program-rozvoje-vzdelavani-v-ceske-republice-formuje-vladni-strategii-v-oblasti-vzdelavani-strategie-odrazi-celospolecenske-zajmy-a-dava-konkretni-podnety-k-praci-skol>>

Den matek 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Drakiáda 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Exkurze Praha 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Exteriér.[online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=13>>

Halloween 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Házená 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

HANÁKOVÁ, Ivana. Nahlédnutí do nelehkého života ředitelů málotřídních škol. *Učitelské noviny*, roč. 114, č. 02. [online] [cit. 2013-01-20] Dostupný z WWW: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clane k=5664>>

Historie. [online] ZŠ Jívová. [cit. 2012-11-18] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/historie/>>

KNOTOVÁ, Dana; TRNKOVÁ, Kateřina. *Málotřídní školy a volnočasové aktivity.* [online] Vystaveno říjen 2007 [cit. 2012-11-04] Dostupný z WWW: <<http://www.phil.muni.cz/wupv/home/veda/knotova-d-trnkova-k-malotridni-skoly-a-volnocasove-aktivity>>

Muzikoterapie 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

KRÁTKÁ, Pavla. *Výroční zpráva o činnosti školy 2010-2011.*[online] ZŠ Jívová, Vystaveno 24.08.2011 [cit. 2013-03-08] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/dokumenty/>>

Poloha a přírodní podmínky v obci a okolí. [online] Obec Jívová [cit. 2012-11-18] Dostupný z WWW: <<http://www.obecjivova.cz/poloha-a-prirodni-podminky-v-obci-a-okoli/d-1036/p1=52>>

Společenský ples 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Škola v přírodě 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=25&gallery=202>>

Školní kolo recitace 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Školní slaviček 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

ŠTEFFLOVÁ, Jaroslava. První škola zřizovaná svazkem obcí. *Učitelské noviny*. 2012, roč. 115, č. 21. [online] [cit. 2013-01-20] Dostupný z WWW: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=6687>>

Šternberský slaviček 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

TOMÁŠKOVÁ, Hana. Akce 2012 – Muzikoterapie. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-03-08] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/dokumenty/, dokumenty>>

U Vítazků 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16]. Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Už vím, co je šikana. Projekty. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-03-08] Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/category/projekty/>>

VALACHOVÁ, Pavla. Málotřídní školy – minulost a současnost. *Učitelské noviny*. 2005, roč. 108, č.10. [online] [cit. 2012-11-04] Dostupný z WWW: <<http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=3465>>.

Velikonoční dílny 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16]. Dostupný z WWW: <<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

VLASÁK, Martin. Málotřídní školy: pomluvy a fakta. 2008. [online] [cit. 2012-11-04] Dostupný z WWW: <<http://vlasak.blog.denik.cz/c/59099/Malotridni-skoly-pomluvy-a-fakta.html>>

Vyhláška č. 48/2005 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky. [online] [cit. 2013-02-10] Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-48-2005-sb-1>>

Vyhláška č. 73/2005 Sb., o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. [online] [cit. 2013-02-10] Dostupný z WWW: <<http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-73-2005-sb-1>>

Vynášení Moreny 2011-2012. [online] ZŠ Jívová [cit. 2013-04-16] Dostupný z WWW:
<<http://zsjivova.cz/fotogalerie/?album=26>>

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném
vzdělávání. [online] [cit. 2013-02-10] Dostupný z WWW:
<<http://www.msmt.cz/ministerstvo/novy-skolsky-zakon-1> >.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník pro rodiče a rodinné příslušníky

Příloha č. 1

Vážení rodiče, vážení rodinní příslušníci,
obracím se na Vás s prosbou. Jsem studentkou PdF UP Olomouc, oboru učitelství pro 1. stupeň ZŠ a speciální pedagogiky. Dovoluji si Vás touto cestou požádat o spolupráci při získávání údajů k výzkumu, který se zajímá o málotřídní základní školu Jívová, a je součástí mé diplomové práce. Prosím Vás o pravdivé vyplnění přiloženého dotazníku, který bude trvat přibližně 5 minut. Se získanými informacemi bude nakládáno jako s přísně důvěrnými a budou sloužit pouze ke studijním účelům. Děkuji Vám za odpovědný přístup při vyplňování otázek a za čas, který dotazníku věnujete.

Prosím přečtěte si nejprve tyto stručné instrukce k vyplnění dotazníku.

V dotazníku se vyskytují dva typy otázek, jednak jsou to otázky uzavřené (č.1-10), které nabízejí výběr z několika možných odpovědí, a jednak se objeví jedna otázka otevřená (č. 11), u které jste vyzváni k doplnění odpovědi vlastními slovy.

- U otázek, kde je Vám nabídnut výběr z několika možností, zvolte prosím označením příslušného „políčka“ pouze JEDNU z nich.
- U otázek, kde vepisujete vlastní odpověď, buďte prosím struční, ale přitom co nejkonkrétnější.

1. Uveďte, z jakého důvodu Vaše dítě navštěvuje málotřídní školu:

- Chtěli jsme, aby naše dítě navštěvovalo málotřídní školu.
- Tato škola je v obci a nebyla zde jiná možnost, kam dítě poslat (z finančních, časových či jiných důvodů).

2. Je výhodou, že dítě navštěvující málotřídní školu není vytrženo z prostředí, které zná?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

3. Jste rádi, že Vaše dítě navštěvuje málotřídní školu?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

4. Uvítali byste raději, kdyby Vaše dítě navštěvovalo plně organizovanou základní školu?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

5. Myslíte si, že je pro Vaše dítě přínosem být ve spojené třídě?

- Ano, je to přínosem
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne, je to nevýhodou

6. Myslíte si, že se může učitel dostatečně věnovat dětem ve spojených třídách?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

7. Učitelé znají děti nejen ve svých třídách, ale i třídách ostatních a proto vládne na málotřídní škole lepší atmosféra než v plně organizované škole.

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

8. Zvládá málotřídní škola lépe problematiku šikany?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

9. Je výhodou pořádání mimoškolních aktivit, do kterých se zapojují společně učitelé, děti i členové rodiny?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

10. Myslíte si, že málotřídní školy, ale i plně organizované základní školy, nejsou pouze jedním z článků vzdělávacího systému, ale jsou také považovány za významného aktéra vstupujícího do vytváření příležitostí pro činnosti ve volném čase?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

11. Napište, jaké si myslíte, že jsou dvě výhody a dvě nevýhody málotřídní školy. Pokud podle Vás žádnou výhodu/nevýhodu pro Vaše dítě málotřídní škola nepředstavuje, tak vybranou kolonku proškrtněte.

Výhody:

Nevýhody:

Anotace

Jméno a příjmení:	Lenka Tomášková
Katedra:	Katedra primární pedagogiky
Vedoucí práce:	Vavrdová Alena, Mgr. Ph. D.
Rok obhajoby:	2013
Název práce:	Málotřídní škola jako kulturní a společenský fenomén v obci
Název v angličtině:	Village School With a Few Classes As a Cultural And Social Phenomen
Anotace práce:	<p>Diplomová práce se zabývá málotřídní základní školou, která působí jako kulturní a společenský fenomén v obci.</p> <p>Teoretická část stručně popisuje dějiny povinné školní docházky s hlavním zaměřením na málotřídní školy. Dále je uvedena charakteristika, popis aktivit dětí, pedagogů a rodičů základní školy Jívová, která byla zvolena jako ukázková málotřídní škola.</p> <p>Empirická část se snaží proniknout do názorů rodičů a rodinných příslušníků žáků na málotřídní školu. Výzkum se zaměřuje na dokázání významu a hodnoty vybrané málotřídní základní školy. Zjištěné údaje poslouží ke zvýšení informovanosti rodičů, pedagogů a širší veřejnosti o problematice a významu málotřídních škol.</p>
Klíčová slova:	málotřídní základní škola, volnočasové aktivity, kultura, specifika málotřídní školy
Anotace v angličtině:	<p>The dissertation deals with village school with few classes which operates as a cultural and social phenomenon in village.</p> <p>The theoretical part briefly describes the history of compulsory education with a focus on village school with few classes. There are listed characteristics, description of activities of children, teachers and parents of primary school Jívová, which was chosen as a sample of village schools with few classes.</p> <p>The empirical part tries to break into the views of parents and family members of students of village school with few classes. The research is focused on proving the importance and value of the chosen village school with few classes. Collected data will serve to increase awareness among parents, teachers and the general public about the problems and importance of village school with few classes.</p>

Klíčová slova v angličtině:	village school with a few classes, leisure activities, culture, village school with a few classes specifics
Přílohy vázané v práci:	1
Rozsah práce:	71
Jazyk práce:	Čeština